

Det ekonomisk-statistiska systemet

Från produkttänk till systemtänk

Datum 2019-12-20

Justering av bilder/figurer 2021-05-10

Märkning av dokument
(diarienummer) A2019/1333

Det ekonomisk-statistiska systemet

Från produkttänk till systemtänk

Författare;

Susanne Gullberg Brännström	ES/LS
Rohan Draper	ES/PR
Anna-Greta Erikson	INS/LEDN
Andreas Lennmalm	NR/SES
Susanne Svartengren	ES/SA
Michael Wolf	NR/SES

Förord

Det finns olika bilder av vad det ekonomisk-statistiska systemet är och vad det innehåller. Det kan skapa förvirring eftersom begreppet det ekonomisk-statistiska systemet används ofta och i olika sammanhang, framför allt i diskussioner om samordning inom den ekonomiska statistiken. SAMEK identifierade ett behov av att tydliggöra bilden av Det ekonomisk-statistiska systemet och dess innehåll. Sakkunniggruppen fick till uppgift att beskriva Det ekonomisk-statistiska systemet i maj 2017.

SCB den 2019-12-20

Elisabeth Hopkins
Avdelningschef för
Nationalräkenskaperna

Cecilia Hertzman
Avdelningschef för
Ekonomisk statistik

Henrik Engström
Enhetschef för utveckling
och förvaltning

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	5
1 Bakgrund	7
1.1 Inledning	7
1.1.1 Från produkttänk till systemtänk	9
1.2 Avgränsningar	12
1.3 Mål	12
1.3.1 Arbetsgrupp	13
1.3.2 Måluppfyllelse	13
1.4 Tidigare arbeten	14
2 Användare av systemet	17
2.1 Behov som statistiken ska fylla	17
2.2 Lagstiftning som styr statistikens innehåll	19
2.2.1 Ramlagen FRIBS	20
2.2.2 Statistiska ramverk	23
2.3 Användarbehov som inte är helt förenliga	24
2.3.1 Exempel där statistikens olika användningsområden krockar	24
2.3.2 Exempel där förordningar krockar	25
2.3.3 Exempel där NR och andra nationella/internationella användarbehov krockar	26
2.3.4 Hantering av problem som beror på delvis oförenliga användarbehov	27
3 Det ekonomisk-statistiska systemet	28

3.1	Nuläge	30
3.2	Börläge	32
3.3	Beskrivning av ett tänkt system.....	32
3.3.1	Från ämnesområde till variabelområde	38
3.3.2	Visualisering av systemet	41
3.3.3	Population och objekt	42
3.4	Statistikproduktionsprocessen	47
4	Framtida arbetssätt	50
4.1	Samordning ur ett ämnesperspektiv	50
4.2	Samordning ur ett framställningsperspektiv	51
4.3	Samordning ur ett samarbets- och kommunikationsperspektiv 53	
5	Utvecklingsbehov för att uppnå samordning	57
	Referenser.....	60
	Bilaga 1. "Kartläggningen"	62
	Bilaga 2. SCB:s långsiktiga målbild.....	63

Sammanfattning

Det finns olika bilder av vad det ekonomisk-statistiska systemet är och vad det innehåller. Det kan skapa förvirring eftersom begreppet det ekonomisk-statistiska systemet ofta används i olika sammanhang, framför allt i diskussioner om samordning inom den ekonomiska statistiken.

Begreppet *det ekonomisk-statistiska systemet* har skapats för att beskriva den ekonomiska statistiken ur ett helhetsperspektiv som inte är organisatoriskt bundet till vissa avdelningar, enheter, produkter eller undersökningar. Det ekonomisk-statistiska systemet omfattar hela det ekonomiska området, inkl. delar av den statistik som andra statistikansvariga myndigheter (SAM) ansvarar för. I det här perspektivet är Nationalräkenskaperna (NR) och Betalningsbalansen i huvudsak användare av systemet. Denna definition av det ekonomisk-statistiska systemet är vidare än den statistik som omfattas och regleras av FRIBS.

Målsättningen med det ekonomisk-statistiska systemet är att producera och sprida relevant ekonomisk statistik med tillräcklig kvalitet till så låg uppgiftslämnarkostnad som möjligt. Statistikproduktionen ska vara effektiv och statistiken ska tillgodose användarnas krav och behov både internationellt och nationellt.

Beskrivningen är föränderlig i takt med att samordningen av produkter och undersökningar fortgår. Hade kartläggningen gjorts för att antal år sedan hade andra produkter med andra egenskaper funnits i boxarna, t.ex. hade dagens SKÖN-produkter¹ haft olika målobjekt. Samordningen kan se ut på olika sätt beroende på behov och egenskaper, alltifrån att samordna urval och insamling till att återanvända variabler. När samordningen i det ekonomisk-statistiska systemet är fullständig, samlar vi både in data på effektivaste sätt samt använder och redovisar statistiken samordnat. Även om beskrivningen är gjord utifrån statistikens output, så sker samordning i alla delar av statistikprocessen.

---

¹ Industriproduktionsindex, Tjänsteproduktionsindex, Detaljhandelsindex, Restaurangindex, Industrins kapacitetsutnyttjande och ordergång, Industrins lager och Handelns lager.

En beskrivning ges kring de enheter och populationer vilka är relevanta för det ekonomisk-statistiska systemet i ett börläge. Ett av syftena med att samordna statistiken inom det ekonomisk-statistiska systemet är att statistiken redovisas för samma enheter och därmed beskriver samma verklighet. Den övergripande målpopulationen för det ekonomisk-statistiska systemet är:

Aktiva företag och organisationer med ekonomisk aktivitet eller ägande av tillgångar och skulder, inom svenskt ekonomiskt territorium, under aktuell referensperiod

1 Bakgrund

Arbetet med att beskriva *det ekonomisk-statistiska systemet* ingår i det övergripande arbetet med Samordnad ekonomisk statistik (SAMSTAT) som ligger under SAMEK²:s ansvar.

1.1 Inledning

Statistiken grupperas (med visst överlapp) inom tre statistiksystem: det ekonomisk-statistiska systemet, det socialstatistiska systemet samt det miljöstatistiska systemet. Samarbete gällande samordning av statistiken omfattar hela SCB:s verksamhet inkl. SAM-myndigheter som är kopplade till hela statistiksystemet samt Eurostat. Samordning av statistiken omfattar all officiell statistik om individer och hushåll, företag, myndigheter och organisationer samt regioner och miljö. Figuren nedan visar hur de tre statistiksystemen kopplas ihop³. Det ekonomisk-statistiska systemet omfattar hela den ekonomiska statistiken (limegrön cirkel) och överlappningen med de övriga två statistiksystemen. Denna överlappning kan t.ex. innefatta yrkesstatistik. Yrkesstatistiken kan dels beskriva yrkesstrukturen inom olika branscher men också yrkesstrukturen efter kön och ålder. Det gör att yrkesstatistiken ingår i båda systemen beroende på vilket målobjekt statistiken avser, se figur 1. Ett annat exempel är energistatistiken där både kvantiteter och värden mäts. Värdeuppgifterna kan användas inom det ekonomisk-statistiska systemet för att beskriva kostnads- och intäktsstrukturer inom olika branscher.

Inom ramen för FN:s globala mål för hållbar utveckling (agenda 2030) pågår arbete med att ta fram indikatorer som berör alla tre statistiksystemet, se figur 3, avsnitt 2.1.

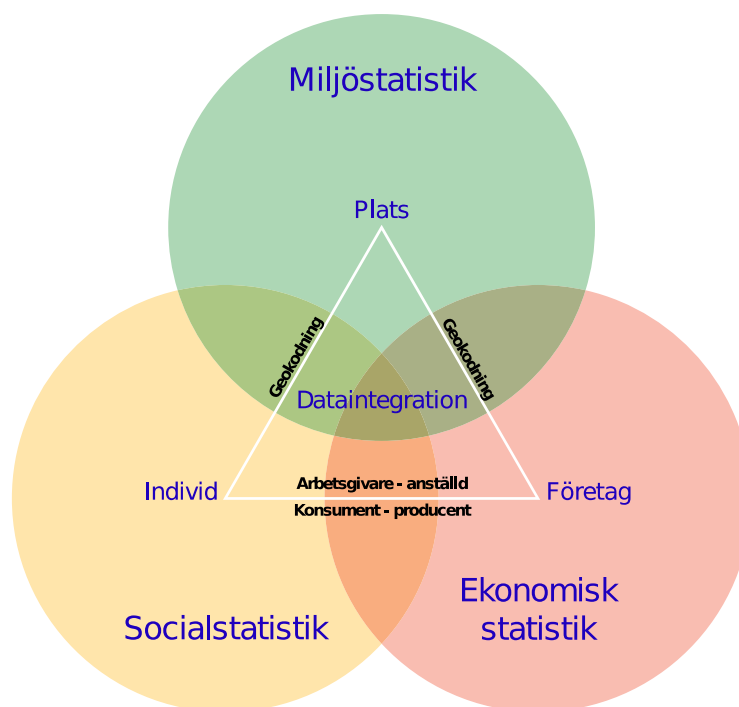
---

² SAMordnad EKonomisk statistik = SAMEK. Avdelningscheferna för Nationalräkenskaperna (NR), Ekonomisk statistik (ES) och Insamlingsavdelningen (INS)

³ Inspiration till figur 1 har hämtats från statistikbyråerna i Australien & Nya Zeeland

Figur 1. De tre statistiksystemen

Ekonomiska transaktioner kan vara dels ersättningar för prestationer: varor som byter ägare respektive tjänster som utförs, och dels transfereringar (transaktioner utan motprestation), vilket skulle kunna exemplifieras med bidrag i någon form.

De flesta ekonomiska transaktioner är monetära transaktioner men kan också innehålla transaktioner som inte är monetära som ex. volymer som elanvändning och skördekvantiteter. Dessa värden ska räknas om till monetära transaktioner

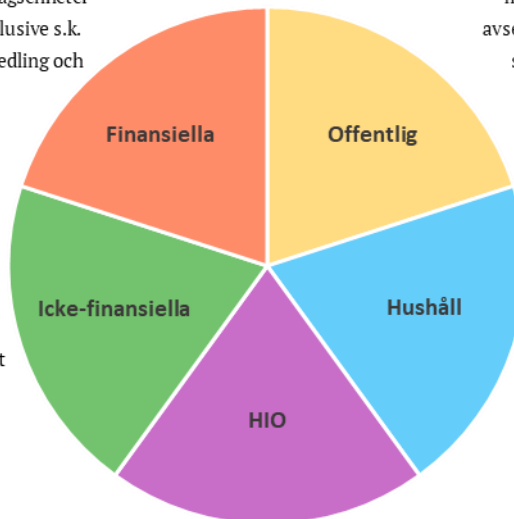
Det ekonomisk-statistiska systemet kan också beskrivas utifrån sektorer. Samhället delas statistiskt in i fem sektorer, se figur 2 nedan. Sektorerna har olika relationer till varandra genom t.ex. att produktion sker i de olika sektorerna och att transaktioner sker mellan sektorerna. Dessa transaktioner ska belysas i statistiken vilket görs genom olika målvariabler. Avgränsningen av det ekonomisk-statistiska systemet kan beskrivas av de ekonomiska transaktionerna som sker inom och mellan sektorer. Hushållen ingår i målpopulationen i den mån de bedriver näringsverksamhet eller där de har transaktioner med andra sektorer. Den avgränsningen kopplar också till figur 1 *De tre statistiksystemen* där hushållen, beroende på målobjekt, finns med i zonen (överlappningen) mellan det ekonomisk-statistiska systemet och det socialstatistiska systemet. I det här perspektivet är Nationalräkenskaperna (NR), Betalningsbalansen och Miljöräkenskaperna användare av systemet. Relationerna mellan sektorerna beskrivs närmare i avsnitt 3. Denna definition av det ekonomisk-statistiska systemet är vidare än den statistik som omfattas och regleras av FRIBS, se avsnitt 2.2.1.

Figur 2. Sektorindelning

Finansiella bolag. Finansiella företag som är självständiga marknadsproducenter och vars primära verksamhet är att tillhandahålla finansiella tjänster. Dessa företagsenheter omfattar bolag och bolagsliknande företag inklusive s.k. kvasibolag som främst ägnar sig åt finansförmedling och finansiell serviceverksamhet.

Icke-finansiella bolag. Icke-finansiella företag som är självständiga marknadsproducenter. Dessa företagsenheter omfattar bolag och bolagsliknande företag inklusive s.k. kvasibolag vars huvudsakliga verksamhet är att producera varor och icke-finansiella tjänster.

HIO. Omfattar bl.a. ideella föreningar och stiftelser som är självständiga enheter och som huvudsakligen betjänar hushållen. Deras huvudsakliga resurser är frivilliga bidrag kontant eller i natura från hushåll, bidrag från och uppdrag åt offentlig förvaltning samt kapitalinkomster.

Offentlig förvaltning. Myndigheter, styrelser, nämnder och andra offentlig organ som inte är marknadsproducenter och vars produktion är avsedd för individuell och kollektiv konsumtion samt enheter som främst ägnar sig åt omfördelning av inkomster och förmögenhet.

Hushåll. Hushåll består av individer eller grupper av individer i egenskap av konsumenter samt enskilda näringsidkare, där näringsverksamheten är en integrerad del av hushållets ekonomi.

Institutionell sektorklassifikation (INSEKT, 2014)

1.1.1 Från produkttänk till systemtänk

Vad betyder ordet system i detta sammanhang? Nationalencyklopedin definierar ett system som "helhet sammansatt av flera delar och från ordet sammanställa som samling element som hänger samman med varandra så att de bildar en ordnad helhet".⁴ Det ekonomisk-statistiska systemet utgörs av ekonomisk statistik som tillgängliggörs på ett för användarna samordnat sätt. För att beskriva, skapa och samordna det ekonomisk-statistiska systemet behöver det vara tydligt vad som gäller inom de åtta designområdena under statistikproduktionsprocessen Designa och planera. Respektive undersökning/produkt ska kunna ta stöd i dessa punkt-er (se avsnitt 3.4 Statistikproduktionsprocessen) i strävan efter att upp-nå samordning och sam användning inom den ekonomiska statistiken,

1. Designa slutprodukt
2. Designa ram registerpopulation och urval
3. Designa datainsamling
4. Designa bearbetning
5. Designa analys
6. Designa redovisning och kommunikation
7. Designa produktionsflöde
8. Planera produktionsomgång

⁴ Nationalencyklopedin, system. <http://www.ne.se/upplagsverk/encyklopedi/lang/system>

Det behöver då vara tydligt:

- Vilken statistik efterfrågas av användarna?
- Hur beskrivs den ekonomiska statistiken?
- Beskriver statistiken samma population med samma definitioner?
- Vilken information/data samlas in?
- Hur samlas data in?
- För vilka objektstyper samlas data in?
- Hur bearbetas data?
- Hur sammanställs data?
- Vilka populations-, variabeldefinitioner och redovisningsgrupper finns och används?
- Vilka mät- och referensperioder används?
- m.m.

Varför ska fokus ligga på system och ämne? System- och ämnesperspektivet ger en bredare syn/kunskap på innehållet kring den ekonomiska statistiken än vad produktperspektivet gör idag. Produktperspektivet idag är fokuserat på statistiken som tas fram i den specifika produkten/undersökningen utan att se helheten inom Det ekonomisk-statistiska systemet. Vanligtvis har en produkt också sin egen insamling kopplad till den specifika produkten och dess statistik.

Ponera att SCB inte gör någon ekonomisk statistik idag och får uppdraget att utveckla den ekonomiska statistiken. Troligen skulle vi inte utveckla den flora av undersökningar/produkter som finns idag. Vi skulle istället utveckla statistik som utgår från en gemensam och samordnad bas och som hänger samman på bästa möjliga sätt för att möta upp samhällets behov av statistik.

I det ekonomisk-statistiska systemet har statistikens specifika behov fortfarande en tydlig roll då de specifika delarna i statistikområdet allttjämt kommer att samlas in om än mer samordnat med övriga delar. Det innebär att statistiken behöver kombinera redan insamlade data (som finns insamlat på SCB för andra statistikbehov), direktinsamlade data (specifikt för det här statistikbehovet) och administrativa data för att kunna belysa det specifika statistikområdet.

Statistiken i den enskilda produkten kan påverkas av att fokus flyttas från den enskilda produkten till det ekonomisk-statistiska systemet som helhet. En farhåga är att relevansen (innehållet) påverkas negativt genom att sammanvändbarhet och samordning får en mer framträdande roll. Samordning kan innebära behov av att förändra t.ex. populationsavgränsningar, mål- och observationsobjekt och mättidpunkter. En påverkan på innehållet kan bli aktuell när variabeldefinitioner som varit anpassade till den specifika undersökningen behöver anpassa sig till helheten i den ekonomiska statistiken. Det senare skulle kunna vara fallet vid införandet av en samordnad insamling där uppgifter kan hämtas

ur ett system vid en specifik tidpunkt. Ett resonemang kring kvalitetsfrågorna förs i avsnitt 2.1.

Vad är sammanvändbar statistik? Sammanvändbar statistik har fokus på användarperspektivet, att kunna sammanvända statistik mellan statistikprodukter och mellan variabelområden⁵. Det innebär att statistik för en given population från en undersökning går att sammanvända/jämföra med statistik för samma givna population från en annan undersökning ex. företagens⁶ FoU-investeringar och lönsamhet. Med andra ord betyder det att vi ska kunna använda statistikvärden ur ett variabelområde och komplettera den med statistikvärden från ett annat variabelområde. Användaren ska kunna ta fram statistik från olika variabelområden exempelvis inom arbetsgivare/arbetstagare, tillgångar/skulder och kunna veta att alla uppgifter beskriver t.ex. samma population, period och mättillfälle. Men för att kunna göra detta krävs att statistikproduktionen är samordnad.

Vad innebär samordning? För att uppnå sammanvändbar statistik behöver statistikproduktionsprocessen samordnas. Genom att samordna de åtta punkterna under Designa och planera ges förutsättningar för att uppnå sammanvändbar statistik, se vidare avsnitt 4.

I förordning (2016:822) med instruktion för Statistiska centralbyrån anger regeringen myndighetens verksamhetsområde, hur myndigheten ska ledas och andra för SCB specifika förhållanden. I det årliga regleringsbrevet anges bland annat mål för verksamheten, särskilda prioriteringar för året och SCB:s anslag. Dessutom specificeras hur uppföljningen av verksamheten ska återrapporteras.

I SCB:s regleringsbrev står det att *Kostnaderna för uppgiftslämnandet till statistiken ska minska* samt att *Samordning av utveckling, framställning och spridning av europeisk statistik ska genomföras så att den bidrar till att upprätthålla förtroendet för statistiken*. Dessa krav i kombination med Eurostats krav på samordning av det *Europeiska statistiksystemet* ställer i sin tur krav på det ekonomisk-statistiska systemet.

SCB har en samordningsroll gällande den officiella statistiken och ska även verka för samarbete mellan de statistikansvariga myndigheterna (SAM).⁷ Sveriges officiella statistik (SOS) beskrivs genom 22 ämnesområden, 112 statistikområden och 356 statistikprodukter inkl. sekundär publicering. Ansvaret är fördelat på 28 myndigheter.

På en övergripande nivå handlar samordnad statistik om att förbättra kvaliteten i underlagen för användarna av statistiken. Idag arbetar många statistikprodukter var och en för sig och det sker endast mindre

Samordnad statistik

Med ett enhetligt, samordnat statistiksystem med konsistenta data arbetar SCB effektivt för att möta användarnas behov och krav. Den statistiska informationen är ordnad i ett strukturerat datalager för att möjliggöra flexibel sammanvändning. Genom analyser av det statistiska materialet förbättrar SCB ständigt statistikens kvalitet och användbarhet.

En av vägarna för att nå de övergripande målen i SCB:s strategi 2020.

⁵ Variabelområde kommer beskrivas under kapitel 3 Ekonomisk-statistiska systemet

⁶ Företag är i det här avseendet Företagsenhet (FE) och beskrivs i avsnitt 3.3.3 Population och objekt.

⁷ Sveriges officiella statistik – årlig rapport för 2018, sid 7

samordning. Det leder till en risk att jämföra ”äpplen och päron” när statistiken sammanvänds. Den andra aspekten handlar om att göra det lätt för uppgiftslämnaren att lämna rätt uppgifter dvs. att förenkla för företagen som besvarar olika typer av undersökningar och på så sätt öka kvaliteten i statistiken.

1.2 Avgränsningar

Rapporten avstår från att beskriva inkonsistenser i systemet som kan uppkomma t.ex. genom att olika skattningsförfaranden används i olika undersökningar. Rapporten beskriver inte heller den förflyttningen som krävs från nuläge till böriläge utan pekar på områden som behöver utvecklas för att kunna göra en sådan förflyttning.

Hur primärstatistiken uppfyller NR:s behov av data finns beskrivet i rapporten *Beskrivning av NR:s behov i statistiska termer (2017)* och tas inte upp i detalj i denna rapport.

Det pågår arbete gällande bl.a. Metadata (MINK) och Digitala årsredovisningar (DIÅR) som rapporten inte fördjupar sig i eller beskriver kopplingarna till.

1.3 Mål

Syftet med rapporten är att beskriva det ekonomisk-statistiska systemet, vilket innebär det sammanhang där alla undersökningar är del i en helhet. Det innebär också att det ekonomisk-statistiska systemet behöver beskrivas på ett sätt som visar att undersökningar och målvariabler har kopplingar och beröringspunkter. Dessa kopplingar och beröringspunkter bidrar i sin tur till att skapa en bild av helheten. Med denna gemensamma bild skapas förutsättningar för att kunna värdera den ekonomiska statistiken och dess kvalitet i förhållande till en gemensam målbild. Resultatet ska innehålla en beskrivning på variabel nivå.

I direktivet till arbetet framgår att beskrivningen bl.a. ska innehålla följande komponenter:

- Är det ekonomisk-statistiska systemet ett system eller fler?
- Syfte och mål
  - Målpopulationer
  - Målobjekt
  - Målvariabler
  - Periodicitet
- Begrepp och variabeldefinitioner
  - Kopplingar
- Internationellt
  - Vad ingår i ramlagen, FRIBS?

- Hur tillgodoser systemet dess användare som t.ex. Nationalräkenskaperna (NR)?

1.3.1 Arbetsgrupp

Arbetsgruppen har bestått av följande deltagare från Sakkunniggruppen; Susanne Gullberg Brännström (ES/LS), Rohan Draper (ES/PR), Anna-Greta Erikson (INS/UTF), Andreas Lennmalm (NR/SES), Susanne Svartengren (ES/SA) och Michael Wolf (NR/SES).

Gruppen har presenterat upplägg och innehåll för hela Sakkunniggruppen, SAMEK:s beredningsgrupp samt SAMEK. Innehållet i rapporten har också diskuterats med personer från PMU gällande variabeldokumentation och statistiska metodfrågor.

1.3.2 Måluppfyllelse

Det ekonomisk-statistiska systemet är komplext och det finns olika utgångspunkter att välja mellan när en beskrivning ska göras. Ett sätt är att se NR som liktydigt med det ekonomisk-statistiska systemet dvs. att allt som ingår i NR är det samma som det ekonomisk-statistiska systemet. Ett annat sätt att beskriva det ekonomisk-statistiska systemet är utifrån sektorer och dess ekonomiska transaktioner som sker inom och mellan sektorer, där bl.a. NR och Betalningsbalansen är användare av systemet. Det sistnämnda beskrivs i avsnitt 3.

Arbetet har resulterat i en beskrivande rapport (föreliggande resultatrapport) och en variabelkartläggning utifrån redovisad statistik (fortsättningsvis i rapporten kommer den kallas enbart "kartläggningen", se bilaga 1). Syftet har varit att gå från teori till praktik dvs. beskriva det ekonomisk-statistiska systemet med utgångspunkt i målvariabler, detta för att kunna beskriva skillnaderna mellan olika undersökningar i primärstatistiken men också kunna koppla ihop primärstatistiken med Nationalräkenskaperna (NR) och de lagkrav som finns från Eurostat bl.a. FRIBS. Arbetet har genomförts för ett antal centrala målvariabler i Det ekonomisk-statistiska systemet men är inte heltäckande. Med denna praktiska beskrivning försöker vi åstadkomma ett gemensamt synsätt och förståelse för systemet. Detta möjliggörs genom att man känner igen sig i systemet och kan se kopplingarna mellan olika målvariabler och statistikområden. Genom detta gemensamma synsätt ökar möjligheten att ytterligare utveckla och förbättra statistiken. Undersöknings-specifika exempel används för att underlätta förståelsen

Vetenskapsrådet har utvecklat ett dokumentationssystem som bygger på Generic Statistical Information Model (GSIM) och kallas RUT. Arbetsgruppen hade en förhoppning om att kunna nyttja RUT till att visualisera målvariablerna i det ekonomisk-statistiska systemet. SCB testat systemet men det fanns inte tillgängligt för att användas i detta arbete. Beskrivningen har därför gjorts i MS Excel istället, se bilaga 1 Kartläggningen. Fortsatt arbete med att definiera målvariabler och

samband mellan dem bör ske i samarbete med PMU och i det system som SCB väljer för denna typ av metadatadokumentation.

1.4 Tidigare arbeten

Arbetet med att samordna den ekonomiska statistiken för Nationalräkenskapernas behov har pågått under många år. Arbetet med att öka jämförbarheten mellan finans- och industristatistiken (inom SAMFI-projekten) pågick redan under 1970-talet för att sedan utvidgas till att omfatta fler delar under 1980 och 1990-talet.

Begreppet det ekonomisk-statistiska systemet myntades i början av 1990-talet och syftade till att åskådliggöra kopplingarna mellan företagsregistret, statistikprodukter och nationalräkenskaper, detta parallellt med att Eurostat utvecklade arbetet med att samordna den ekonomiska statistiken inom Europa. Fler rapporter har skrivits inom området. Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken lämnade i sitt betänkande, "Utveckling och förbättring av den ekonomiska statistiken" (2002), ett stort antal förslag till förbättringar.

År 2004 och 2006 skrevs rapporterna *Samordning av produktion, löner och sysselsättning (PLÖS I och II)*. PLÖS I studerade relationen mellan produktions-, löne- och sysselsättningsstatistik med avseende på jämförbarhet. Särskild prioritet gavs åt jämförbarhetsfrågor som är av betydelse för de olika statistikkällornas användning i Nationalräkenskaperna (NR). Resultaten blev flera förslag på samordning samt samgranskning av primärstatistiken. PLÖS II var en fortsättning av PLÖS I med fokus på samordning av objekts- och populationsavgränsningar, urvalstidpunkter samt branschklassificeringar för primärkällor inom kortperiodisk statistik med avseende på produktion, löner och sysselsättning.

År 2005 skrevs bl.a. rapporten *Varför får NR motstridiga uppgifter?* Där konstaterades att primärstatistiken som NR använder måste ses som ett system. Samordning av den ekonomiska statistiken är inte enkelt utan kommer att ge upphov till krävande och omfattande metodproblem. År 2007 skrevs ett bakgrundsfakta *De svenska nationalräkenskapernas (NR:s) statistiska system*, där fokus var att förtydliga begreppet *det ekonomisk-statistiska systemet*. Ett välfungerande ekonomisk-statistiskt system producerar relevant primärstatistik till NR på ett kostnads-effektivt sätt samtidigt som andra statistikanvändares krav och behov av ekonomisk statistik också tillgodoses. Det konstateras i rapporten att olika ekonomiska analys- och beskrivningsmodeller ställer krav på olika statistik eller system av statistikkällor, vilket gör det svårt att enas inom ett enda ekonomisk-statistiskt system. Rapporten avgränsades till NR:s statistiska system. År 2007 skrevs ett bakgrundsfakta, *Registerbaserad ekonomisk statistik med ett - FDB-NR-register*, där syftet bl.a. var att skapa en registerpopulation med alla under kalenderåret verksamma företag och med alla variabler NR behövde (Kalenderårspopulation).

Rapporten pekade vidare på behovet av att utöka användningen av sammansatta företagsenheter (FE) och konsistens på variabelnivå.

Det har även tagits fram rapporter med tankar om ett registersystem som består av tre basregister, Företagsdatabasen (FDB), Registret över totalbefolkning (RTB) och Fastighetsregistret (FR). År 2009 skrevs rapporten, *Gemensamma grunder för basregisterutveckling*, där fokus var att beskriva den vision som finns för framtidens registersystem. Det framtida registersystemet kan beskrivas som ett sammanhållet system för de tre basregistren gällande datainsamling, datalagring, produktionsprocessen och datamodeller. Samma år kom även rapporten, *Strukturerade datalager för effektivare produktion*, vars fokus var att behålla ett sammanhållet svenskt statistiksystem med ett datalager av hög kvalitet. Att datalagret har ett konsistent innehåll är ett mått på hög kvalitet. Detta ställer i sin tur krav på; att hålla ordning på datalagring, dokumentation, att minimera dubbellagring och att undvika onödig dataskyffling. Dessa tankar låg till grund för projektet, *SCB:s Datautveckling och Registersamordning (DUR)*.

Även inom den Europeiska unionen har arbete med att samordna statistiken pågått under en längre tid. Under uppbyggnaden av den Europeiska unionen har statistiken haft en viktig roll. Den första statistikverksamheten bildades för det Europeiska kol- och stålsamarbetet 1953. Under 1958 blev statistikverksamheten ett eget generaldirektorat och i samband med att den europeiska gemenskapen grundades skapades Eurostat (1959). 1970 offentliggjordes det europeiska systemet för integrerade ekonomiska räkenskaper (ESA), samtidigt som den statistiska klassificeringen av ekonomisk verksamhet (NACE) upprättades.

Vikten av jämförbar statistik av hög kvalitet ökade när den Europeiska unionen växte och nya samhällspolitiska behov uppstod. Detta krävde ett ökat samarbete mellan Eurostat och de nationella statistiska instituten (NSIs) och i början av 1990-talet lades grunden för det Europeiska statistiksystemet (ESS).

Syftet med ESS är att förse användarna med oberoende statistik av hög kvalitet. Ansvaret för att samla in data och sammanställa statistiken ligger på medlemsländerna medan Eurostat leder arbetet med att harmonisera statistiken i nära samarbete med de nationella statistikansvariga myndigheterna. Flera viktiga statistikförordningar började gälla under 90-talet, bland annat förordningen om *en statistisk undersökning av industriproduktionen*, förordningen om ett *Företagsregister för statistiska ändamål* och förordningen om *statistik över företagsstrukturer*. 2005 togs *Riktlinjer för europeisk statistik (Code of Practice)* fram som ett viktigt verktyg för att förstärka kvaliteten i statistiken (reviderad version från 2011).

År 2009 fick ESS för första gången en statistiklag som uttryckligen syftar till att stödja ett fördjupat samarbete mellan parterna i ESS. Samma år lanserade Eurostat en vision för hur den Europeiska statistiken skulle

utvecklas i riktning mot ökat samarbete och konsistent statistik för att kunna möta nya komplicerade statistikbehov, minska produktionskostnaderna och uppgiftslämnarbördan. Samtidigt lanserades även ett stort utvecklingsprogram, MEETS (Modernisation of European Enterprise and Trade Statistics), för att förbättra konsistensen samt modernisera utrikeshandelsstatistiken, utveckla förmågan att använda administrativa data och se över de statistiska metoderna i företagsstatistiken. I linje med dessa tankar presenterade Eurostat redan under 2011 planer på att samla den Europeiska företagsstatistiken under en gemensam ramlag, vilken har kommit att kallas för FRIBS (Framework Regulation Integrating Business Statistics). FRIBS avser att harmonisera och samordna insamling, sammanställning, överföring och spridning av den europeiska statistiken inom områden som företagsstruktur, ekonomisk aktivitet, konkurrenskraft, globala transaktioner och företagens villkor och resultat, se avsnitt 2.2.1.

Under den här tiden utvecklade Eurostat sin vision och flera länder började ifrågasätta de ambitioner som Eurostat gav uttryck för, bland annat ett så kallat "data-Schengen". Under 2012 beslutade ESSC att visionen behövde arbetas om för att den på ett bättre sätt skulle ge uttryck för ESS gemensamma vision för år 2020. Visionen godkändes i maj 2014.

2 Användare av systemet

SCB:s främsta uppgift är att förse användare och kunder med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. I huvudsak görs detta på uppdrag av regeringen och olika myndigheter men SCB har även kunder inom det privata näringslivet och bland forskare. Användarna är verk samma nationellt så väl som internationellt. Målet är att tillgodose alla tänkbara användare med statistik utifrån deras behov. De viktigaste användarna finns samlade i användarråden för att ge vägledning till SCB gällande behov av ny statistik, utveckling och förändring av befintlig statistik samt prioriteringar och omprioriteringar inför kommande budgetår. Rådets synpunkter och prioriteringar på förslag, tänkta att ingå i SCB:s budgetunderlag, ska dokumenteras på lämpligt sätt.⁸

Inom ramen för det ekonomisk-statistiska systemet har SCB ansvar för den officiella statistiken och annan statistik. Dessutom ska SCB samordna systemet för den officiella statistiken i Sverige. Tyvärr kan det uppstå tillfällen när önskemålen går på tvärs mot varandra och det blir svårt för statistikområdet att göra prioriteringar som gynnar alla parter. Idag är utgångspunkten att vi prioriterar användarbehoven för varje undersökning. Kvalitetsbegreppet sammanvändbarhet täcker in sammanvändningen av statistiken men det är i någon mening upp till produkterna att definiera vilken sammanvändbarhet som man strävar efter i dagsläget. Med utgångspunkten att vi har ett ekonomisk-statistiskt system är det istället där som ramarna skapas för vilken sammanvändbarhet som eftersträvas.

2.1 Behov som statistiken ska fylla

I förordningen (2001:100) om den officiella statistiken står det att en statistikansvarig myndighet beslutar om statistikens innehåll och omfattning inom sitt statistikområde om inte något annat följer av ett särskilt beslut av regeringen. Inom Rådet för officiell statistik (ROS) har SCB ansvaret för kvalitetsfrågor. I handboken för *Kvalitet för den officiella statistiken* (2016) beskrivs de olika kvalitetskomponenternas betydelse i de olika stegen i statistikproduktionsprocessen. Kvalitetsbegreppet grupperas i handboken utifrån nedanstående huvudkomponenter:

- Relevans
- Tillförlitlighet
- Aktualitet och punktlighet
- Tillgänglighet & tydlighet
- Jämförbarhet & sammanvändbarhet

Dessa komponenter är internationellt vedertagna och fastslagna i *Riktlinjer för europeisk statistik*.

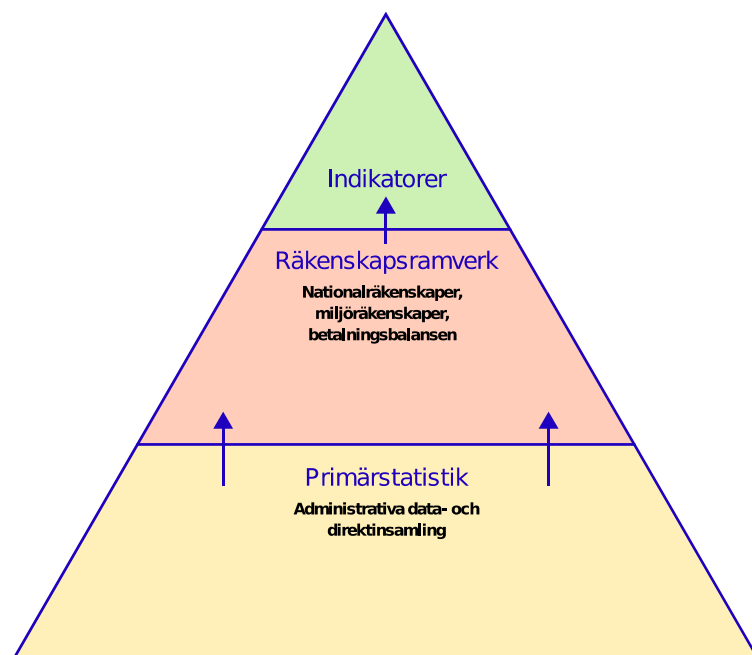
---

⁸⁸ Instruktion för användarråden 2019-2021 (diariernr: A2019/0015)

Beroende på syftet med att använda statistiken kan användarna ha olika behov av kvalitet. För de användare som i makroanalys ska skapa en helhetsbild av ekonomin, t.ex. konjunkturbedömare, är sammanvändbarhet en viktig kvalitetsaspekt. För användare som har fokus på uppföljning av ett enskilt område så är behovet precisionen i den enskilda variabeln kanske viktigast och att kunna anpassa indelningar i statistiken efter de behov som finns. För journalister och allmänhet så är tillgängligheten högt prioriterad.

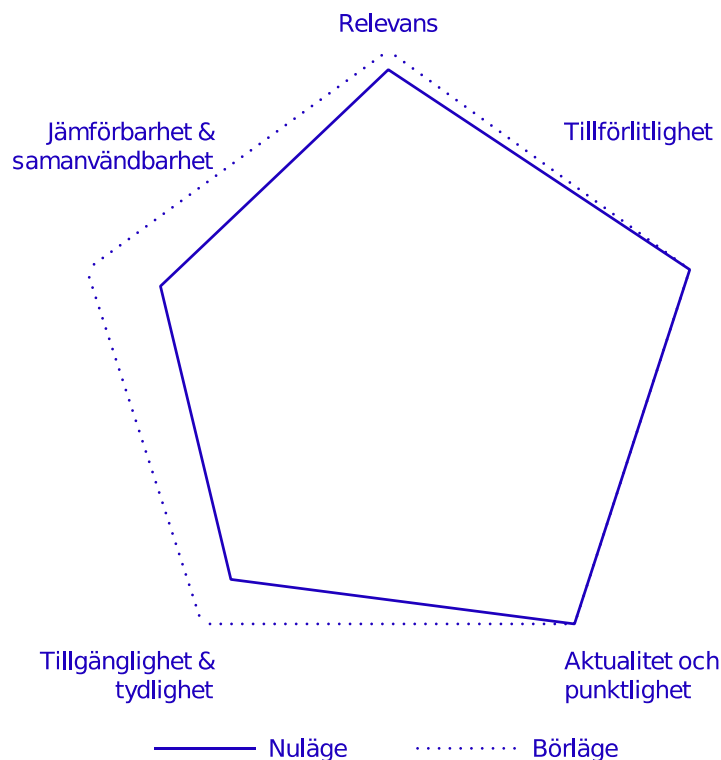
Utvecklingen mot en mer samordnad statistik har pågått under längre tid men har fått ökat fokus på senare tid. Ramverk som nationalräkenskaper och betalningsbalans har under lång tid ställt krav på hög sammanvändning i underliggande statistik. Under senare år har också fokus ökat på olika typer av sammansatta indikatorer och uppsättningar av indikatorer/scoreboards som ställer krav på samordnade underliggande data, se figur 3. Det finns idag en mängd uppsättningar av indikatorer som har byggts upp för att följa den ekonomiska och sociala utvecklingen, såsom *Förfarandet vid makroekonomiska obalanser* (MIP, Macroeconomic Imbalance Procedure). Nedanstående pyramid används för att beskriva denna samordning av data från primärstatistikkällor till indikatorer. Den pågående utvecklingen av FRIBS är också ett tydligt steg mot samordnad statistik, men även om internationella lagstiftningar och riktlinjer går mot ökad samordning finns delvis motstridiga behov även där. Sammantaget kan man dock konstatera att sammanvändbarhet är en kvalitetsdimension som vuxit i betydelse och som är central när användarbehov diskuteras för ett ekonomisk-statistiskt system.

Figur 3. Beskriver samordning av data från primärstatistiken till indikatorer

Med utgångspunkten att komponenten *Jämförbarhet & Samanvändbarhet* behöver öka i betydelse i den ekonomiska statistiken så påverkar en sådan förskjutning även andra kvalitetsaspekter inom det ekonomisk-statistiska systemet. I Figur 4 illustreras förändringen från nuläget till bör läget för respektive kvalitetskomponent utan att göra anspråk på att beskriva förändringens faktiska storlek. Ett ökat fokus på *Jämförbarhet & Samanvändbarhet* skulle exempelvis också kunna medföra en ökad *Tydlighet* genom att innehållet i statistikprodukten tydligare kan beskrivas i relation till annan statistik. Även *Relevansen* skulle sannolikt förändras i vissa delar. För en del användare skulle det sannolikt innebära en försämring i *Relevansen*, men för systemet som helhet skulle en ökad *Sammanvändbarhet* även medföra en högre *Relevans*, vilket figur 4 syftar till att beskriva.

Figur 4. Förändring i kvalitetskomponenterna

2.2 Lagstiftning som styr statistikens innehåll

De mest centrala användarbehoven bör komma till uttryck i den lagstiftning som styr statistiken, nationellt och internationellt genom EU. Andra användarbehov ska tillgodoses av statistikansvariga myndigheter, inklusive SCB, som beslutar om på vilket sätt lagstadgade krav och andra användarbehov ska tillgodoses. SAM har riktlinjer från ROS att följa utöver att tillgodose de krav som regleras i EU-förordningar.

Det finns idag flera EU-förordningar som direkt styr det ekonomisk-statistiska systemet såsom;

- Förordningen för konjunkturstatistik (STS)
- Förordningen för statistik över företagsstrukturer (SBS)
- Förordningen för företagsregister (BR)
- Förordningen för klassifikationer av industrivaror (PRODCOM)
- Förordningen för Utrikeshandel med varor (Intrastat och Extrastat) (ITGS)
- Förordningen för utrikeshandeln med tjänster (ITSS)
- Förordningen för Foreign Affiliates Statistics (FATS)

Dessa förordningar ska samordnas inom ramen för FRIBS för en ökad samordning och effektivisering av statistikproduktionen, se vidare om FRIBS.

Delar som inte kommer att regleras av FRIBS och där det idag finns en form av ramlagstiftningar är inom jordbruksstatistik och energistatistik.

- IFS (Integrated Farm Statistics), vilken främst rör strukturstatistiken inom lantbruket
- SAIO (Statistics on Agricultural Input and Output), vilken reglerar bl.a. statistik om skördar, växtnäring och vattenbruk
- För energistatistiken finns olika förordningar, främst förordning *EG 1099/2008 om energistatistik* och direktiv för energistatistiken

Jordbruksekonomiska undersökningen (JEU) är inte ens reglerad inom European Statistical System, utan under en sektorsvis förordning genom FADN (Farm Accountancy Data Network). Den förvaltas inte av Eurostat utan av ett annat generaldirektorat, DG AGRI.

Utöver de direkta förordningar som styr den ekonomiska statistiken finns de förordningar som styr de ramverk som är huvudanvändare av den ekonomiska statistiken:

- Europeiska national- och regionalräkenskapssystemet, ENS 2010
- Balance of Payments manual, BPM6,
- Europeiska miljöräkenskaper
- Räkenskaper för jordbruket i gemenskapen, EAA (Economic Accounts for Agriculture)

Det finns även nationell lagstiftning som ger direktiv till statistikansvariga myndigheter och som styr och påverkar innehållet i deras statistikverksamhet.

2.2.1 Ramlagen FRIBS

Framework Regulation Integrating Business Statistics (FRIBS) är ett juridiskt ramverk för att reglera företagsstatistiken i ESS. I FRIBS samlas och integreras den nuvarande Europeiska företagsstatistiken i en gemensam Råds- och Parlamentsförordning. Av förordningen framgår vilka delar som kan ändras via ordinarie lagstiftningsprocedur och vilka delar som kan ändras via delegerade- eller genomförandeakter. Syftet är

att öka konsistensen, förbättra flexibiliteten, minska kostnaderna för att producera statistiken och underlätta för uppgiftslämnarna. En viktig aspekt är att den ekonomiska statistiken ska kunna spegla nya mer komplexa samhällsfenomen och framförallt den ekonomiska globaliseringen.

Nytt i FRIBS är ett tvingande utbyte av konfidentiella mikrodata avseende ländernas Intra-EU varuexport.

En annan viktig nyhet är att de statistiska företagsregistrens betydelse för den ekonomiska statistiken förstärks. Det blir nu obligatoriskt att använda de nationella statistiska företagsregistren och det Europeiska koncernregistret (EuroGroups Register) som urvalsram för företagsundersökningar. Förändringen ställer nya krav på förmågan att samarbeta och dela information inom ESS. Parallellt med arbetet att uppätta FRIBS bedrivs ett arbete för att öka de statistiska företagsregistrens kapacitet att samverka i ett s.k. interoperabelt nätverk. Detta arbete hålls ihop i ett av ESS centrala visionsprojekt (ESBRs ESS VIP project) ”European System of interoperable statistical Business Registers”. Viktiga inslag i arbetet är att samtliga länder implementerar statistiska enheter enligt förordningen 696/1993, nya gemensamma rutiner, processer och verktyg införs samt att Europeisk profilering får en viktig roll för att fånga stora och komplexa företag korrekt i statistiken.

Företagsstatistiken, se figur 5 nedan, är indelad i fyra ämnesområden (eng. domains) som är kopplade till en mängd ämnen (ljusgrön till höger i bilden, eng. topics).

- Konjunkturstatistik över företag
- Företagsstatistik på nationell nivå
- Regional företagsstatistik
- Statistik om internationell verksamhet

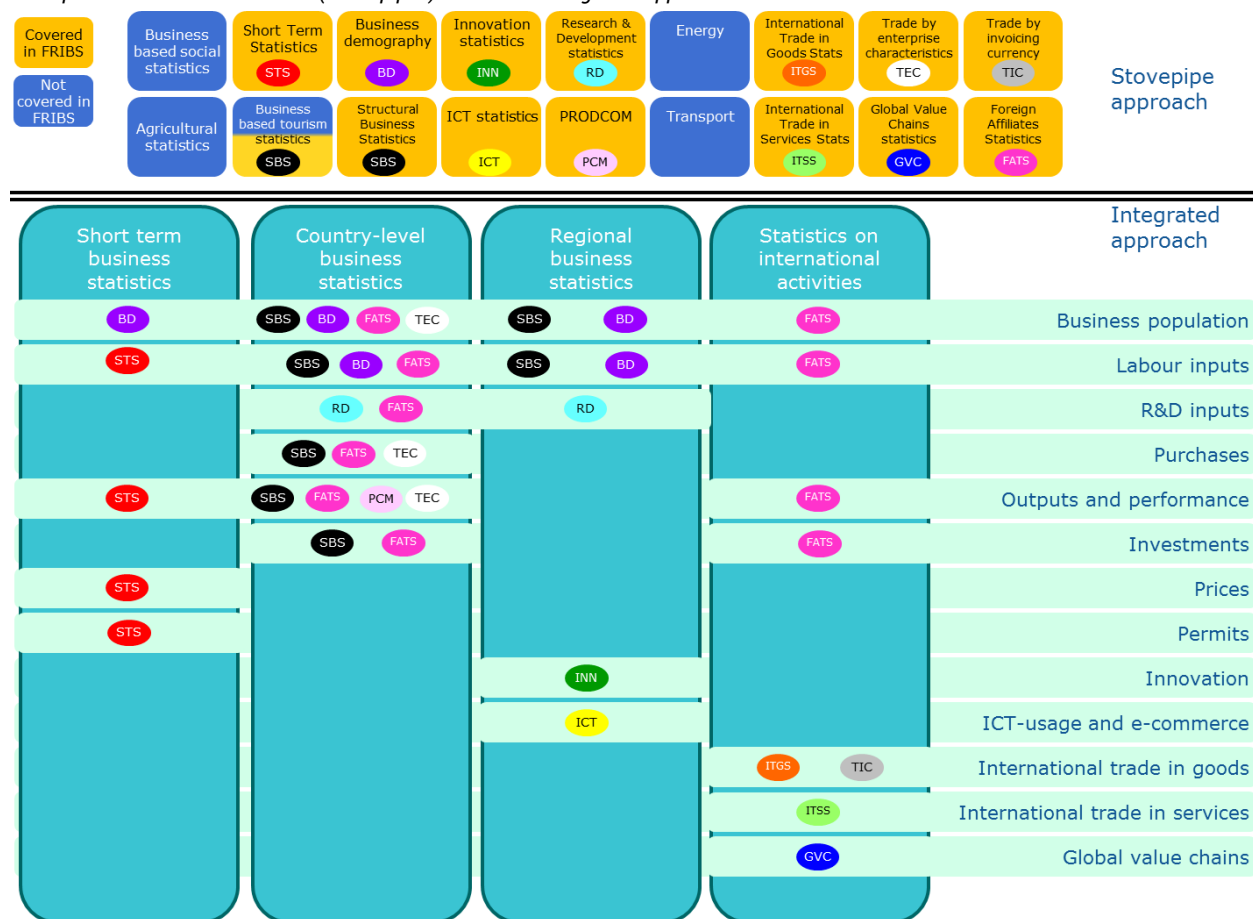
Varje ämne är i sin tur indelat i en eller flera ”specifika ämnen” (A1: Detailed topic). Ett enskilt specifikt ämne beskrivs sedan enligt ett antal egenskaper, bland annat följande:

- Variabler
- Referensperiod
- Statistiska mått
- Statistiska enheter
- Klassifikation
- Population

Periodiciteten (A2: periodicity) regleras särskilt och varierar mellan olika ämnesområden och ämnen.⁹

Figur 5. FRIBS indelning av den ekonomiska statistiken

Transposition of current domains (stove pipes) into FRIBS' integrated approach¹⁰

För att möta kraven i FRIBS kommer statistiken att behöva göra anpassningar. Det arbetet har påbörjats och kommer fortsätta. Arbetet med att samordna den ekonomiska statistiken behöver gå hand i hand med samordningen inom ESS och FRIBS på både kort och lång sikt.

I ”kartläggningen” av variabler inom det ekonomisk-statistiska systemet och inom variabelområden har hänsyn tagits till FRIBS. FRIBS omfattar dock inte alla variabler som ingår i ekonomisk statistik och

⁹ Mer information finns att läsa i Europeiska kommissionen, Annexes 1-4, Bilagor till Europaparlamentets och rådets förordning om europeisk företagsstatistik, om ändring av förordning (EG) nr184/2005 och om upphävande av tio rättsakter på området företagsstatistik

¹⁰ European business statistics manual – data requirements, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=European_business_statistics_manual_-_data_requirements&oldid=416233#Data_requirements_under_FRIBS:_an_integrated_approach

tankar på förbättrad samordning i ett ekonomisk-statistiskt system bör därför vara vidare än att avgränsas till variabler inom FRIBS.

2.2.2 Statistiska ramverk

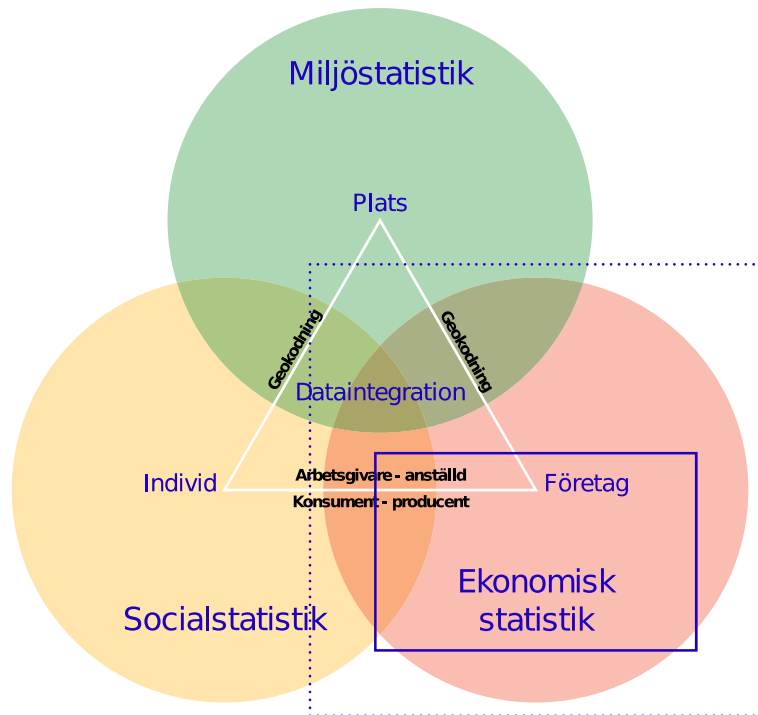
Nationalräkenskaperna (NR) och betalningsbalansen (BoP) är statistiska ramverk för beskrivning av samhällsekonomiska samband och i miljöräkenskaperna ges en koppling till miljöpåverkan. NR beskriver ekonomin ur ett makroekonomiskt perspektiv. Betalningsbalansen beskriver ett lands reala och finansiella transaktioner gentemot utlandet. Miljöräkenskaper gör det möjligt att analysera hur olika aktörers ekonomiska aktivitet påverkar miljön och sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöpåverkan.

Redovisningen enligt dessa ramverk baseras på primärstatistik från det ekonomisk-statistiska systemet, men också från det socialstatistiska systemet och det miljöstatistiska systemet, se figur 6.

En central egenskap för dessa ramverk är att redovisningen är konsistent vilket ställer krav på att de ingående målvariablerna är möjliga att relatera till varandra utan att förlora i precision. Det ställer höga krav på att den ekonomiska statistiken är sammanvändbar både inom det ekonomisk-statistiska systemet och med uppgifter från de andra statistiksystemen. Att statistiken som utgör underlag för nationalräkenskaperna, betalningsbalansen och miljöräkenskaperna kan levereras baserat på samma statistiska enheter, sektorklassificering och branschklassificering är avgörande för att kunna redovisa konsistenta räkenskaper.

Figur 6. NR:s (streckad ruta) och Betalningsbalansens (heldragen ruta) behov kopplat till de tre statistiksystemen

En sammanfattning av de viktigaste utvecklingsbehoven togs fram i rapporten *Beskriv NR:s behov i statistiska termer (2017)*.

2.3 Användarbehov som inte är helt förenliga

Skälen till att det kan finnas motstridiga användarbehov som ska tillgodoses beror på två omständigheter. Den ena är att det finns olikheter i informationsbehov mellan användare av statistik för analys- och prognosbehov och de som använder data för övervakning- och tillsyn. Den andra omständigheten avser olikheter i behov mellan t.ex. nationella och internationella användare inom vart och ett av dessa principiellt olika användningsområden. Med behov avses statistikens innehåll i form av - objekt, population, målvariabler och redovisningsgrupper. Syftet med det här avsnittet är att lyfta fram exempel där behoven skiljer sig åt.

2.3.1 Exempel där statistikens olika användningsområden krockar

ESS (European Statistical System) och ESCB (Eurosystem and the European System of Central Banks)

På den övergripande nivån, d.v.s. de internationella statistiksystemen av vilka det europeiska (ESS och ESCB) är det viktigaste, är skillnaden i behov mellan analys/prognoser å den ena sidan och övervakning/tillsyn

å den andra främst en konsekvens av Kommissionens uppdrag att se till att medlemsstater efterlever gemensamma överenskommelser som Stabilitets- och tillväxtpakten och reglerna för upplösning av kreditmarknadsbolag.

Den för det ekonomisk-statistiska systemet mest påtagliga skillnaden internationellt är mellan olika användarbehov i form av förordningar som reglerar statistikens detaljerade innehåll men som inte är fullständigt samordnade.

Det finns en del grundläggande skillnader i användarbehoven från det europeiska statistiksystemet och det europeiska centralbankssystemet vilket ger upphov till problem med sam användbarhet och som ställer krav på parallella klassificeringar:

- Redovisningsgrupper (klassificeringar): För utrikeshandel med tjänster följer ECB klassificering enligt tjänsteslag (EBOPS) och klassifikationen i ESS är SPIN (CPA)
- Avgränsningen av delpopulationerna offentliga myndigheter respektive finansiella bolag är föremål för diskussioner mellan Eurostat och ECB. Exempel där synsätten skiljer sig åt är resolutionsfonder och avvecklingsorgan.

2.3.2 Exempel där förordningar krockar

Områden där EU:s förordningar skapar problem med sam användning

Utrikeshandel med varor och NR/Betalningsbalans

Variabler: För Intrastat och Extrastat gäller till viss del andra avgränsningar än i NR och Betalningsbalansen. Den mest avgörande skillnaden avser gränspassage kontra ekonomiskt ägande. I Intrastat och Extrastat räknas export och import av varor (i normalfallet) när varorna passerar landets gräns. I NR och Betalningsbalansen är det ägarbytet som är kriteriet för att avgöra när export och import av en vara skett. Det får då särskilt betydelse när handel sker utan gränspassage (treparsithandel) eller när varor flyttas över gränserna för bearbetning utan att ägarbyte sker.

EAA-kalkyler och ENS

Målpopulation: Kalkylen över EAA (Economic Accounts for Agriculture) bygger på en så kallad sektoransats vilket innebär att all jordbruksverksamhet mäts, dvs. även sekundärproduktion av jordbruksvaror inom andra branscher medan sekundärproduktion av övriga varor/tjänster inom jordbruksföretag utelämnas. I NR, som följer det Europeiska systemet för national- och regionalräkenskaper (ENS), sker klassning av aktiviteter utifrån huvudsaklig bransch.

FRIBS (SBS/STS mm.) och ENS (NR)

Målobjekt: De statistiska objekten skiljer i dag i viss utsträckning mellan de förordningar som styr den ekonomiska statistiken. Ett exempel är att målobjektet i SBS är företagsenhet och i STS verksamhetsenhet. Denna

skillnad kvarstår också i FRIBS. Det är förstås en medveten skillnad för att tillgodose olika användarbehov men försvårar jämförbarheten mellan undersökningar i branschperspektivet. I NR ingår funktionell redovisning efter bransch/aktivitet. För den institutionella redovisningen saknar bransch betydelse i NR. Däremot kan sådan information användas för att säkerställa att siffrorna är någorlunda rätt, särskilt finansiellt sparande som kan uppskattas både från finansiella och reala transaktioner. I Sverige kommer Företagens ekonomi även fortsättningsvis att leverera statistik på verksamhetsenhet till NR.

PRODCOM och NR

Enligt PRODCOM ska endast industriproduktion som faktiskt utförs inom medlemsstatens territorium inkluderas. Undersökningen skall inte omfatta produktion som försiggår utanför territoriet för något av medlemsstatens företags räkning. I NR inkluderas produktion som hör till enheter som tillhör svenskt ekonomiskt territorium. Skillnaden avser lönbearbetning där PRODCOM endast ska inkludera faktisk verksamhet hos svenska enheter medan produktionsvärdet i NR baseras på slutligt försäljningsvärde där enheter från andra länder kan ha bidragit med bearbetningstjänster. För utländska företag som skickar varor för lönbearbetning i Sverige föreligger inte detta problem eftersom det endast är värdet av lönbearbetningen och inte hela varuvärdet som ska ingå i den svenska industriproduktionen enligt PRODCOM.

2.3.3 Exempel där NR och andra nationella/internationella användarbehov krockar

På det nationella planet innebär önskemålet om att den nationella statistiken ska vara jämförbar, med motsvarande uppgifter för andra länder, att skillnader på den övergripande nivån förs ned till det nationella planet. Detta sker bl.a. genom att låta samma förordningar styra den nationella statistiken som t.ex. reglerar EU-statistiken.

Finansiella bolag

Målpopulation: De undersökningar som genomförs av SAM med ansvar för finansiella företag har allvarliga brister i täckning av den finansiella bolagspopulationen. Finansinspektionens statistik avser finansiella bolag under tillsyn. SCB följer i första hand tvingande krav i EU-förordningar på primärstatistikens område och undersöker därmed inte finansiella serviceföretag eftersom formellt krav saknas i t.ex. SBS. Behovet i den ekonomiska statistiken, och i synnerhet NR, är att hela populationen av finansiella företag ingår i målpopulationen. Idag föreligger undertäckning av finansiella företag i underlaget till NR.

Redovisningsgrupper: De företag som står under tillsyn utgör en avgränsad del av alla finansiella företag. De redovisas efter legala kriterier som tillstånd och regelverk de är satta att följa och inte i första hand efter den verksamhet de bedriver. Det senare är det kriterium som NR-systemet baseras på. Även finansmarknadsstatistikens information om motpart har liknande problem i redovisningen i förhållande till NR.

Dessa båda problem beror alltså på att den information om institutionell sektor som finns i FDB ska betjäna två olika behov vilket inte är möjligt idag. Bankerna använder sektorinformation om sina motparter (bl.a. finansiella instrument och låntagare) från BASUN för att kunna leverera underlag till finansstatistiken. Detta stämmer inte överens med behoven för avgränsning av sektorer som används i den ekonomiska statistiken.

Sektors- och branschstatistiken

Målpopulation: Energimyndigheten har för att fullfölja sitt uppdrag ett behov av att följa all tillförsel av energi, där branschperspektivet inte är lika centralt som för NR. Statistiken baseras då på en så kallad sektorsansats där det är produktionen av en viss produkt som är det centrala att mäta och inte branschen. I branschstatistiken förekommer sekundärproduktion, dvs. produktion av andra produkter än den huvudsakliga, inom branscherna. Det ger idag sammanvägningsproblem mellan energistatistik med annan branschstatistik.

Arbetsmarknadsstatistik och övrig ekonomisk statistik

Målobjekt: I stora delar av arbetsmarknadsstatistiken är arbetsstället den centrala enheten, vilket möjliggör en väl avgränsad regional statistik. I branschstatistiken är verksamhetsenheten den centrala enheten. Det ger i dagsläget skillnader i branschskattningar och problem med sammanvägningsbarhet mellan statistikprodukter.

Government Finance Statistics och NR

Även IMF-manualen över Government Finance Statistics (GFS) skiljer sig från NR i vissa hänseenden. Produktion och insatsförbrukning redovisas t.ex. enligt GFS, konsoliderat mellan olika delsektorer inom offentlig förvaltning, medan i NR summeras transaktioner brutto vilket ger ett högre värde för båda variablerna.

2.3.4 Hantering av problem som beror på delvis oförenliga användarbehov

Sammantaget ställer olika användarbehov krav på att systemet kan leverera uppgifter enligt olika indelningar. Då en del av kraven är motstridiga kan det innebära att prioriteringar behöver göras. I SCB:s roll som samordnare av statistiksystemet är det en viktig uppgift att hålla ihop systemet och verka för att användarbehov tillgodoses så långt möjligt med en tydlig vision om vad statistiksystemet som helhet ska åstadkomma. Enskilda undersökningar identifierar användarbehov för respektive undersökning men det är viktigt att även titta på hur den ekonomiska statistiken som helhet, som system, tillgodoser användarbehoven. Utgångspunkten i kapitlet är att kvalitetsaspekten *sammanvägningsbarhet* behöver vara en prioriterad dimension sett ur ett systemtänk eftersom denna aspekt kan behöva lyftas fram för de enskilda undersökningarna. En hel del arbete har bedrivits med sikte på detta under senare år, som samordning av kortidsstatistiken och det förberedande

arbete som gjorts för sjösättande av Ekonomisk statistik per kvartal (ESK, tidigare kallad kvartals-FEK).

Konsekvenser av att användarbehoven har varit oförenliga har lett till att bl.a. olika ramar, urval och statistiska objekt har använts för olika undersökningarna. En förutsättning för att öka samordningen och statistikens sammanvändbarhet är att samordna dessa delar. En lösning för att kunna tillgodose de tillsynes oförenliga behoven är att möjliggöra konsolidering/fördelning (se avsnitt 3.3.3) av de insamlade uppgifterna efter olika statistiska objekt.

De basregister¹¹ som har uppgifter om de statistiska objekten bör även tillhandahålla nödvändig information för att gruppera objekten efter olika undersökningars behov. För närvarande finns den möjligheten i FDB avseende objektets bransch (Ng1 respektive NgS)¹². Problemet med olika grupperingar är att sammanvändbarheten minskar om inte målvariablerna redovisas efter alla önskvärda grupperingar. Därför behöver även redovisningsgrupper samordnas.

I de fall där det förekommer undertäckning bör existerande undersökningar om möjligt utökas eller nya initieras. Detta sker lämpligast i samverkan mellan SCB i rollen som samordnare av den officiella statistiken och respektive statistikansvarig myndighet. Det är ytterst den statistikansvariga myndigheten som har som uppgift att väga samman olika användares behov.

3 Det ekonomisk-statistiska systemet

Begreppet *det ekonomisk-statistiska systemet* har skapats för att beskriva den ekonomiska statistiken ur ett helhetsperspektiv som inte är organisatoriskt bundet till vissa avdelningar, enheter, produkter eller undersökningar. Det ekonomisk-statistiska systemet omfattar hela det ekonomiska området, inkl. delar av den statistik som andra statistikansvariga myndigheter (SAM) ansvarar för. Samtliga SAM finns i *Årsrapport om den officiella statistiken*¹³. Med hela det ekonomiska området menar vi alla ekonomiska aktiviteter i samhället som leder till transaktioner mellan olika aktörer, se figur 7 (se även figur 2 i avsnitt 1.1).

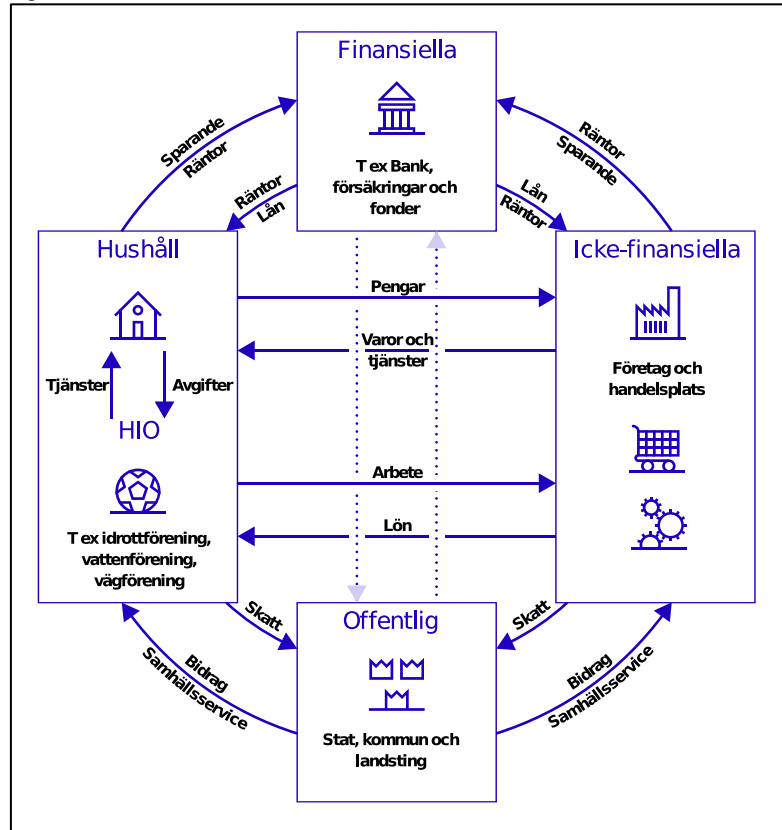
---

¹¹ Basregister på SCB är Företagsdatabasen (FDB), Registret över totalbefolkningen (RTB) och Fastighetsregistret (FR).

¹² Ng1 = Näringsgren från Skatteverket, den primära branschen, NgS= Näringsgren för statistiken

¹³ Årsrapport om den officiella statistiken (2016)

Figur 7. Transaktioner mellan de olika ekonomiska aktörerna¹⁴

Inom och mellan dessa sektorer finns det marknader där de olika aktörerna möts och interagerar. På arbetsmarknaden sker utbyte mellan arbetsgivare och arbetstagare, där transaktioner sker i form av löner, arbetsgivaravgifter m.m. På finansmarknaden sker finansiella transaktioner och på produktmarknaden sker handel med varor och tjänster samt handel med utlandet. För att beskriva de transaktioner som sker på dessa marknader skapas statistiska variabler som visar på flöden, aktiviteter inom marknaderna såsom; löner, räntor, import, försäljning och priser. Dessa aktiviteter beskrivs statistiskt genom skattade målstorheter för målvariabler av intresse. Det är dessa målvariabler som utgör innehållet i det ekonomisk-statistiska systemet.

En målsättning med det ekonomisk-statistiska systemet är att producera och sprida relevant och jämförbar ekonomisk statistik av hög kvalitet i enlighet med de EU-regleringar och förordningar som styr undersökningarna. Statistiken ska produceras på ett kostnadseffektivt sätt och tillgodose både interna och externa användares krav och behov till så låg uppgiftslämnarkostnad som möjligt.

¹⁴ HIO ingår i denna bild under Hushåll

Användare av primärstatistik från det ekonomisk-statistiska systemet är beroende av att statistiken hänger ihop. För att kunna skapa samordning i statistiken behöver man hitta beröringspunkterna mellan de statistiska undersökningarna. Dels vilka skattade målstorheter som bör samvariera, men också vilka undersökningar som redovisar samma, eller liknande målvariabler.

I och med att det ekonomisk-statistiska systemet ska vara heltäckande kommer vi också att lokalisera områden där transaktioner och aktiviteter sker i ekonomin, men som vi inte undersöker i dagsläget, t.ex. finansiella bolag som inte är under tillsyn. Det kan också handla om fenomen som vi inte fullständigt kan beskriva som t.ex. näthandel, GiG-jobb¹⁵ och egenanställningar.

För att på ett överskådligt sätt hitta undersökningarnas beröringspunkter och, för den delen, även områden som inte undersöks, visar vi i detta kapitel ett tänkt börläge för det ekonomisk-statistiska systemet som utgår från målvariablerna som redovisas i statistiken.

3.1 Nuläge

Statistiken är i dag indelad efter Sveriges officiella statistik (SOS) och beskrivs genom 22 ämnesområden, 108 statistikområden och 355 statistikprodukter inkl. annan redovisning som är fördelade på 28 myndigheter. Ämnesområdena består i sin tur av ett eller flera statistikområden. SCB:s organisation kan också sägas utgå från indelningen i ämnesområden eftersom varje enskild produkt är knuten till ett visst ämnesområde. Detta leder till ett visst ”stuprörstänk” som gör det svårt att få till samordning över enhets- och avdelningsgränserna.

Figur 8 (se nedan) visar t.ex. att ”antal anställda” är en målstorhet som skattas och redovisas av en mängd olika produkter knutna till olika ämnesområden. Det innebär dock inte att alla produkter utgår från en och samma definition av den målvariabel som används vilket är problematiskt. T.ex. gäller att NR använder information om ”antal anställda” från flera olika källor, varför det för NR skulle vara en fördel om målvariabeln var mer samordnad mellan olika källor.

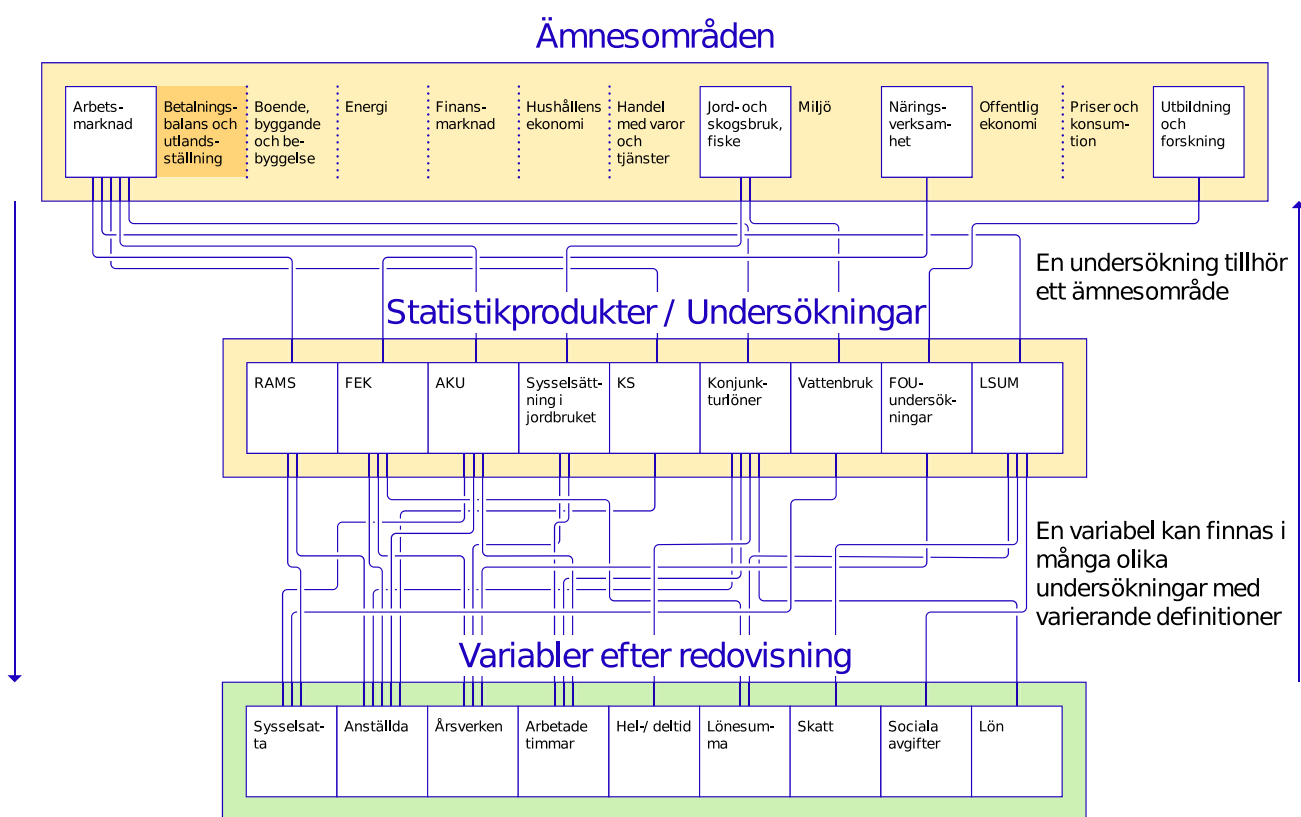
Det är i dagsläget svårt att hitta naturliga kanaler för samordningen när definitionsmässigt (nästan) samma målvariabel används i många olika statistikprodukter, knutna till olika ämnesområden där man inte naturligt ser kopplingen till statistikprodukter i helt andra ämnesområden. En förklaring till att det ser olika ut och inte är så lätt att samordna är att det finns externa behov och krav på hur en målvariabel ska redovisas från SAM, EU-regleringar m.m. som produkten behöver ta hänsyn till. Strävan bör ändå vara att samordna i största möjliga utsträckning.

---

¹⁵ Tillfälliga arbeten/job. Läs mer på Arbetsförmedlingens webbplats, <https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetsgivare/Artiklar-och-nyheter/Gigjobb-pa-framfart.html>

I figur 8 visas de 12 ämnesområden som redovisar statistik gällande målvariabler som kan anses ingå i det ekonomisk-statistiska systemet (orangea boxar överst i figuren). Betalningsbalans & utlandsställning ingår inte i den officiella statistiken men är ett viktigt område inom den ekonomiska statistiken, vilket gör att den finns med men har fått en ljusare ton. Figuren illustrerar att det är relativt vanligt förekommande att en målvariabel¹⁶ med nästan identisk benämning används inom flera produkter, som dessutom kan ingå i skilda ämnesområden. Det innebär dock inte att alla produkter skattar en och samma målstorhet, även om det benämningssmässigt kan framstå som att så är fallet. En starkt bidragande orsak till detta är att målvariablerna idag oftast definieras på produktnivå.

Figur 8. Delar av innehållet i det ekonomisk-statistiska systemet

Dagens organisation i avdelningar, enheter, produkter är inte optimal

¹⁶ Illustreras av gröna boxar i figur 8.

ur samordningssynpunkt. Önskvärt vore om man istället kunde se systemet uppbyggt från målvariablerna, genom en bottom-up-ansats, detta för att på ett lättare sätt se beröringspunkterna med andra statistikprodukter och underlätta samordning. För att illustrera detta har vi här därför infört grupperingen variabelområden som beskrivs i avsnitt 3.3.

3.2 Börläge

Det är viktigt med ett väl fungerande samarbete mellan systemets olika delar eftersom en förändring i en del av systemet ofta påverkar flera andra delar av systemet. Ett av skälen att inordna statistiken i ett system är att innehållet och den redovisade statistiken inom systemet ska vara samordnad och beskrivas på ett sätt som gör att det är tydligt när avvikelser sker. För att uppnå samordning, och för att kunna bibehålla samordningen över tid behöver det ekonomisk-statistiska systemet vara beskrivet på ett sådant sätt att det är tydligt vilka beröringspunkter och skillnader som finns mellan de olika statistikprodukterna.

Ett sätt att beskriva systemet är utifrån hur målvariablerna som ingår i det ekonomisk-statistiska systemet hänger samman för att se vilka statistikprodukter som har beröringspunkter med varandra. För att göra kartläggningen överskådlig utgår den ifrån dagens uppsättning av målvariabler och de statistikprodukter som finns i dagsläget. Genom kartläggningen kan man förhoppningsvis se om det finns beröringspunkter som är så starka att vissa produkter kan samordnas. Även om kartläggningen i sig inte leder till samordning, så skapar den underlag för att samordning ska kunna ske.

3.3 Beskrivning av ett tänkt system

För att man ska känna igen sig i beskrivningen väljer vi att beskriva det tänkta ekonomisk-statistiska systemet utifrån nuläget, dvs. utifrån de målvariabler som används inom ramen för dagens uppsättning av produkter.

Beskrivningen är föränderlig i takt med att samordningen av produkter och undersökningar fortgår. Hade kartläggningen gjorts för ett antal år sedan hade andra produkter med andra egenskaper funnits i boxarna, t.ex. hade dagens SKÖN-produkter¹⁷ haft olika målobjekt. Samordningen kan se ut på olika sätt beroende på behov och egenskaper, alltifrån att samordna urval och insamling till att återanvända variabler. När samordningen i det ekonomisk-statistiska systemet är fullständig, samlar vi både in data på det mest effektiva sättet samt använder och redovisar statistiken samordnat. Även om beskrivningen är gjord utifrån

---

¹⁷ Industriproduktionsindex, Tjänsteproduktionsindex, Detaljhandelsindex, Restaurangindex, Industrins kapacitetsutnyttjande och ordergång, Industrins lager och Handels lager

statistikens output, så sker samordning i alla delar av statistikprocessen, se avsnitt 3.4 och figur 16.

I figur 9 *Innehållet i det ekonomisk-statistiska systemet* visas några exempel på redovisade målvariabler som ingår i systemet. I detta arbete har ett antal målvariabler identifieras som kärn-/basvariabler i systemet och beskrivits i ett MS Excel-dokument som benämns "Kartläggningen". De utvalda variablerna används för att exemplifiera hur systemet är uppbyggt utan ambition att vara heltäckande i denna rapport.

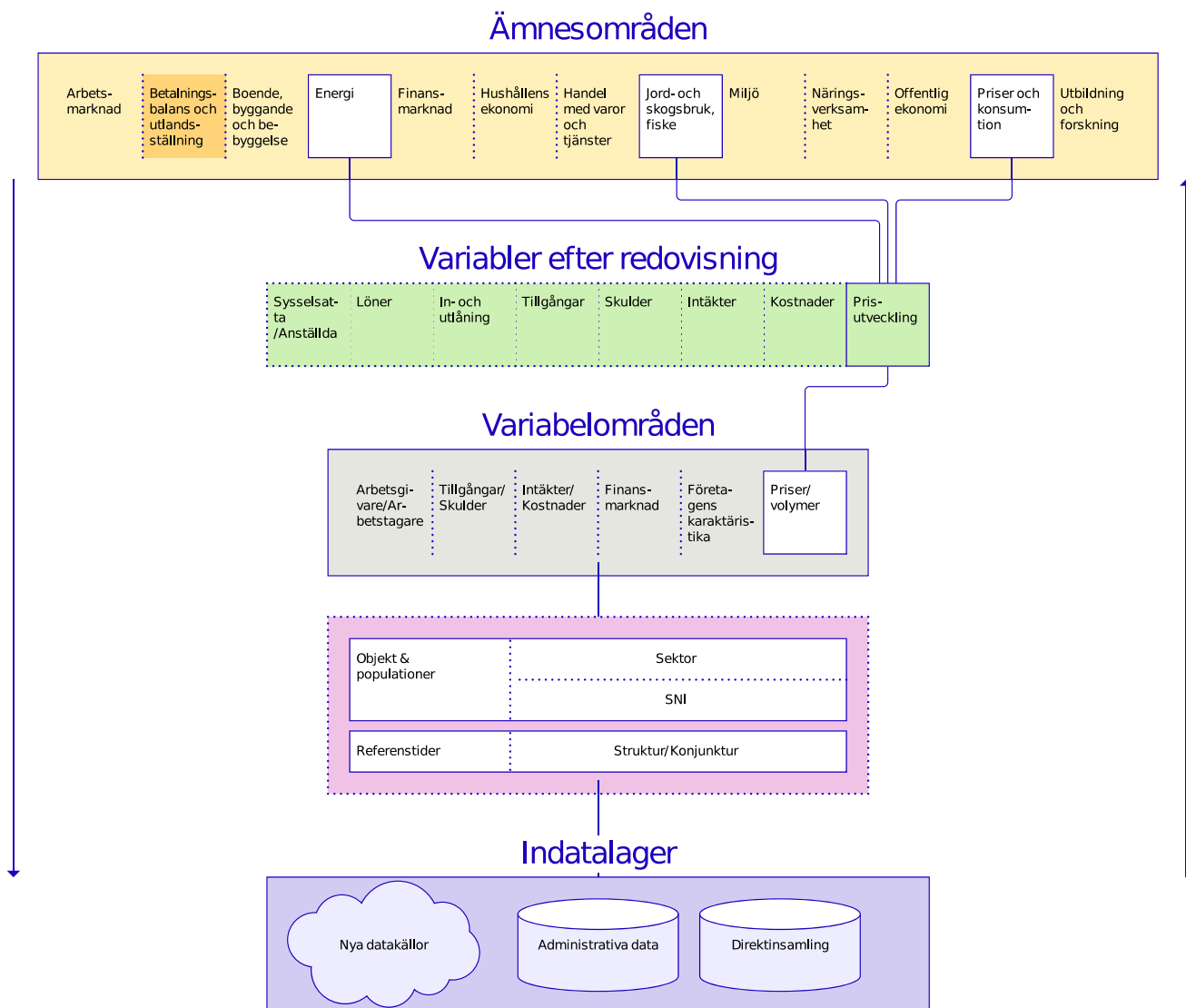
Syftet med kartläggningen är att få en översikt över viktiga målvariabler som anses ingå i det ekonomisk-statistiska systemet helt oberoende av var de organisatoriskt framställs. Det ger en möjlighet att se vilka andra produkter som redovisar skattade målstorheter av samma, eller likartade, målvariabler vilket är en fördel ur ett samordningsperspektiv. Några viktiga målvariabler inom respektive variabelområde beskrivs i figur 9.

Denna kartläggning är ett första försök att beskriva det ekonomisk-statistiska systemet på ett mer konkret och detaljerat sätt. Variabler kan behöva läggas till och beskrivas på fler sätt för att man på ett lätt sätt ska kunna se indikationer på samordningsbehov, t.ex. om undersökningen är en urvalsundersökning och/eller bygger på administrativ data (eller nya datakällor¹⁸). Samordningsbehov kan också finnas om variablerna ligger till grund för indelning efter någon klassifikation såsom SNI eller KN, och på vilken aggregeringsnivå redovisningen sker. För att fullständigt kunna genomföra kartläggningen behövs kontakter med produktansvariga samt personer som vet hur materialet behandlas på NR.

---

¹⁸ Nya datakällor kan innefatta ex positionsdata, "webbscraping".

Figur 9. Innehållet i det ekonomisk-statistiska systemet

Som beskrivits inledningsvis ingår 12 ämnesområden utav totalt 22 i det ekonomisk-statistiska systemet (orangea boxar överst i figur 9). Varje ämnesområde innehåller målvariabler (illustreras med gröna boxar ¹⁹) som benämns på ett likartat sätt i redovisningen men kan ha olika definitioner i olika produkter. Eftersom dessa variabler publiceras inom ramen för olika produkter kan de också finnas i flera olika ämnesområden. Ett exempel är prisutveckling som mäts i KPI/PPI vilka tillhör ämnesområdet Priser och konsumtion. Prisutveckling mäts också inom

¹⁹ Bilden visar ett urval av variabler dvs. antalet variabler i systemet är betydligt fler än vad som illustreras i bilden. Se mer i MSExcelarket *Variabelkartläggning*

ämnesområdet Energi i form av pris på olika energikällor samt inom ämnesområdet Jord- & skogsbruk, fiske genom t.ex. pris på jordbrukets insatsvaror, se figur 9. Denna figur ger en övergripande bild av hur det är tänkt att de nya variabelområdena hänger ihop med den officiella statistikens ämnesområden. Ett utförligare exempel finns i figur 11.

Rubrikerna inom varje avsnitt i "Kartläggningen" motsvarar variabelområden (de grå boxarna) i figur 9. Dessa är alltså inte kopplade till dagens statistikområden! Variabelområdena är definierade utifrån att en variabel bara ska finnas kopplad till ett variabelområde, en "grå box". Variablerna inom respektive grå box ska dock hänga ihop med varandra. För att exemplifiera kan nämnas att variabeln anställda finns inom en mängd olika statistikområden vilket gör det nära nog omöjligt att få en samlad bild över i hur många undersökningar variabeln finns. Genom att lägga variabeln i variabelområdet "Arbetsgivare/Arbetstagare" kan man lättare beskriva vilka undersökningar som har denna målvariabel och redovisar skattade målstorheter utifrån denna.

För varje variabel i "Kartläggningen" anges vilken av NR:s primärvariabler den kartlagda variabeln används i. I och med denna information finns möjlighet att komma vidare till mer detaljerad information om vilka variabler som används tillsammans och på vilket sätt i respektive NR-variabel. Denna information finns i rapporten över NR:s behov²⁰.

Ytterligare information om hur de olika variablerna beskrivs finns i "Kartläggningen", se bilaga 1. Tabell 1 visar exempel på målvariabler som finns beskrivet i kartläggningen och vilket variabelområde de tillhör.

---

²⁰ Slutrapport *Beskrivning av NR:s behov i statistiska termer (2017)*

Tabell 1. Några av de viktigaste publicerade målvariablerna inom respektive variabelområde:

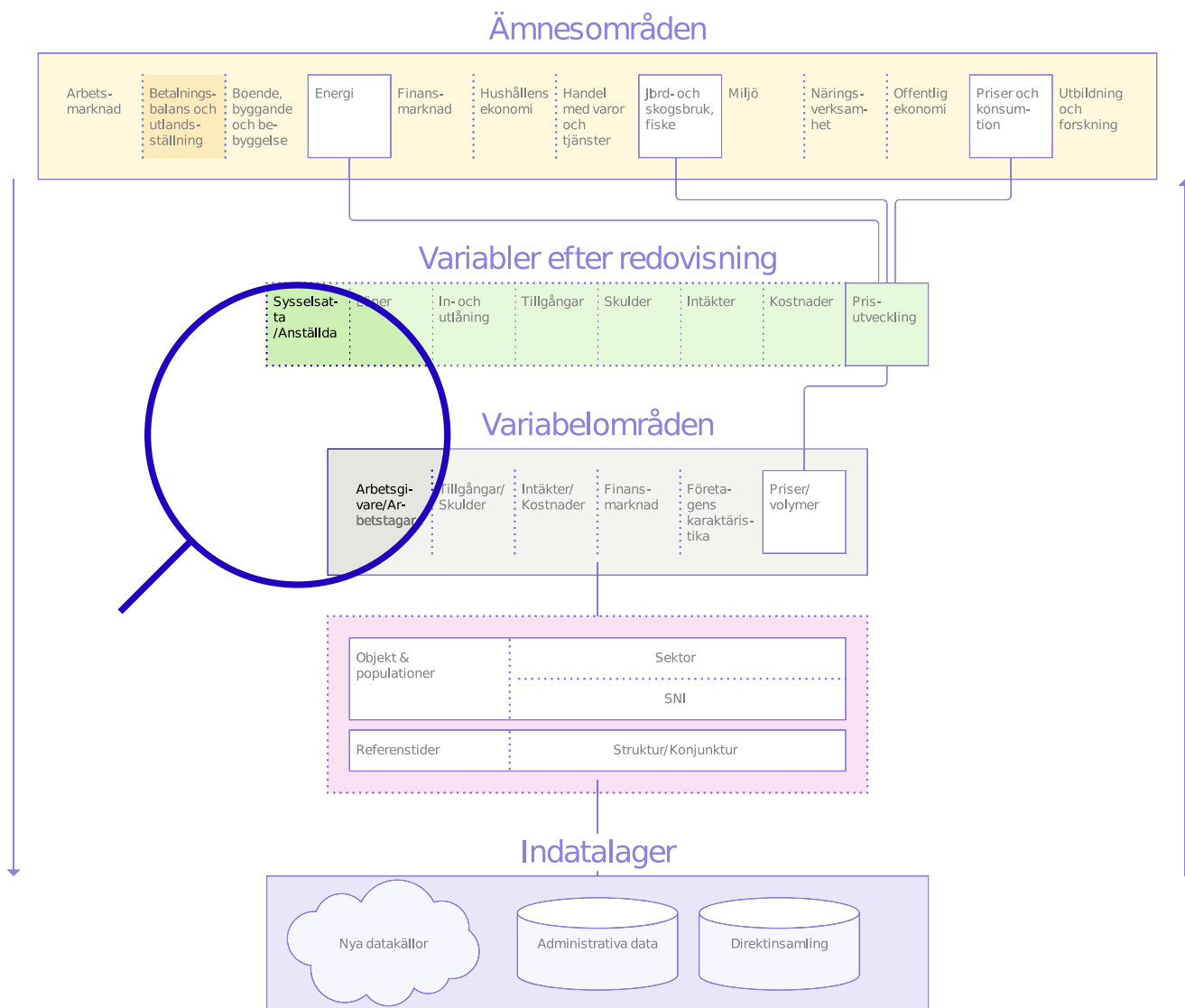
Arbetsgivare/ Arbetstagare	Finansmarknad	Företagens karaktäristika	Priser/ Volymer	Intäkter/Kostnader	Tillgångar/Skulder
Beskriver relationen arbetsgivare/arbets- tagare via löner, pendling, sjuk- frånvaro, syssel- sättning, yrken m.m.	Banker, försäkringsbolag, utlands-ställningen m.m.	Något som beskriver företaget utöver resultat och balans"	Index, inflation, KPI, prisbasbelopp, volymer m.m.	Intäkter/Kostnader	Tillgångar/Skulder
Sysselsatta	In- och utlåningsräntor	Företagens användning av IT	Konsumentpris- index (KPI)	Resultaträkning	Tillgångar/Skulder i Balansräkning för finansiella företag
Anställda	Tillväxttakt i utlåning till hushåll och företag	Antal företag	Produktionspris- index (PPI)	Statsskulden per konto	Finansiella tillgångar/skulder efter kontopost för kommuner och landsting
Arbetade timmar	Penningmängd	Antal koncerner	Tjänstepris- index (TPI)	Utgifter för FoU	Summa immateriella anläggningstillgång ar
Hel-, deltid	Sparande i fonder	Antal arbetsställen	Byggnads- prisindex	Företagens utgifter för IT	Summa materiella anläggningstillgång ar
Lönesumma	Försäkringspremier	Användning av energi	Import- prisindex	Kostnader för energi	Summa finansiella anläggningstillgång ar
Skatt	Ägande av aktier	Industrins kapacitetsutnyttjande	Export- prisindex	Nettoomsättning	Bidrag till statlig infrastruktur
Sociala avgifter		Lediga jobb och vakanser	Löneindex (LöI)	Produktion	Varulager m.m.
Lön		Industrins orderingång	Fastighets- prisindex	Import-Export	Summa kortfristiga fordringar
Yrke		Antal nystartade företag	Priser i jordbruket	Kostnader och intäkter för det storskaliga skogsbruket	Periodavgränsnings- poster
Antal personer i FoU		Antal konkurser	Priser inom energiområdet		Summa kortfristiga placeringar
Antal årsverken			Industriproduktions- index (IPI)		Kassa och bank
Antal årsverken i jordbruket			Tjänsteproduktions- index (TjPI)		Summa eget kapital
					Nettoförmögenhet
					Summa obeskattade reserver
					Fonder
					Summa avsättningar
					Summa långfristiga skulder
					Statsskulden
					Summa kortfristiga skulder
					Periodavgränsnings poster

Utdrag ur "Kartläggningen", se bilaga 1

Figur 10 illustrerar, förutom kopplingen mellan en målvariabel och olika produkter, även dataflödet från insamling till publicerade variabler inom variabelområdet (nerifrån och upp i bilden). Insamlingen av data sker idag i olika undersökningar med fokus på att leverera data till ett specifikt ämnesområde. Målet är att insamlingen kan samordnas så att användarnas behov av statistik av god kvalitet uppfylls samtidigt som SCB förenklar och underlättar för uppgiftslämnarna.

Med *referenstid* menas vilken period som statistiken avser t.ex. år, kvartal eller månad. Med *objekt* avses de olika objekttyper som används, dels vid insamling och dels vid redovisning av statistiken. *Population* avser olika undersökningars populationer i olika skeenden av undersökningen, allt ifrån intressepopulationen till mål- och rampopulationer. I figuren finns *SNI* och *Sektor* med för att illustrera att det är vanliga klassifikationsvariabler som den ekonomiska statistiken bryts ner på i redovisningen. Det är också variabler som frekvent används för avgränsning och stratifiering i ram- och urvalsförändring. Att populationer avgränsas på ett icke-konsistent sätt kan ge upphov till skillnader i den redovisade statistiken. Ett exempel är antalet anställda som kan variera i näringslivet beroende på att olika undersökningar har olika definitioner av vad som ingår i näringslivet. Exempelvis kan offentligt ägda bolag hanteras på olika sätt i olika undersökningar.

Figur 10. Exempel om arbetsgivare/arbetstagare

3.3.1 Från ämnesområde till variabelområde

En viktig komponent i det ekonomisk-statistiska systemet är sammanvändbarhet. Detta kan uppnås på flera sätt: t.ex. genom samordning av målobjekt, målvariabler, modellberäkningar och genom samgranskning mellan olika produkter (vilket görs i viss utsträckning redan i dag). Några exempel på sådan samordning är den som genomförts inom SKÖN-produkterna och den som föreslagits inom den kommande statistikprodukten Ekonomisk statistik per kvartal (tidigare kallad Kvartals-FEK). I dessa båda fall samordnas bl.a. målobjekt.

Som tidigare nämnts är en förutsättning för att kunna samordna den statistik som produceras att det tydliggörs vilken insamling och redovisning som sker av samma/liknande målvariabler i olika undersökningar/produkter. För att kunna hitta dessa beröringspunkter är beskrivningen av det ekonomisk-statistiska systemet uppbyggt med målvariablerna i fokus, istället för dagens fokus på statistikprodukter/undersökningar. Detta för att man lätt kan se vilka andra statistikprodukter som redovisar skattade målstorheter av samma/liknande målvariabler. På så sätt skapas en gemensam bild över statistiksystemet och man kan se samband och potentiella rationaliseringsmöjligheter.

”Kartläggningen”, där målvariablerna finns beskrivna i Excel, kan dock ses som svår att navigera och se helheten i. Därför visas, i figur 11 och 12, exempel på hur man schematiskt skulle kunna se vilka statistikprodukter/undersökningar som redovisar skattade målstorheter med samma/liknande benämning, men som skiljer sig åt vad gäller målvariablernas exakta definitioner. Figuren visualiserar vilka variabelområden som har kopplingar till en, få, respektive många statistikprodukter, genom att varje variabelområde relateras till de produkter som producerar statistikvärden utifrån de variabler som ingår i variabelområdet i fråga. Av figur 11 framgår tydligt att vissa variabelområden har kopplingar till ett flertal produkter och hur dessa hänger ihop i systemet från variabelområden till ROS ämnesområden.

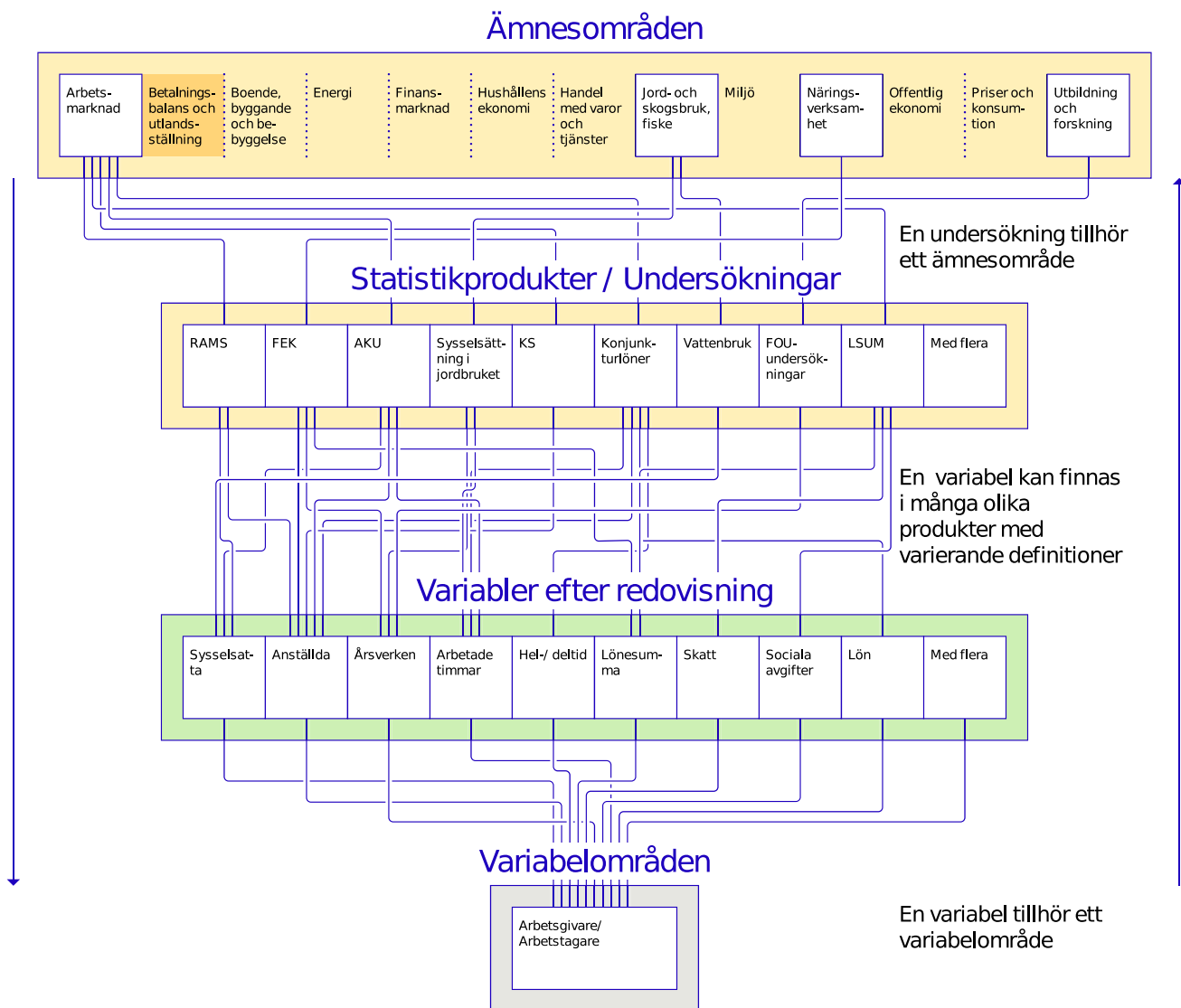
Längst ner i bilden finns variabelområdet Arbetsgivare/Arbetstagare som omfattar målvariabler, de gröna boxarna. Det finns flera målvariabler inom variabelområdet Arbetsgivare/Arbetstagare, här har vi valt ut ett mindre antal i exemplet. En variabel finns alltid endast i ett variabelområde.

Går man vidare uppåt i bilden ser man att en produkt har sin hemvist i endast ett av ämnesområdena som är fastställda av ROS.

Det är viktigt att poängtera att det kan finnas fler produkter, än de som ingår i figuren, som producerar statistikvärden baserade på variabler som ingår i de redovisade variabelområdena. Det finns också produkter som samlar in data för variabler som ingår i de redovisade variabelområdena utan att för den skull producera statistikvärden baserade på dessa data. Dessa produkter är i nuläget inte inkluderade i ”Kartläggningen” och ingår således inte i figuren. För att få en mer heltäckande bild av vilka variabler som finns tillgängliga inom det ekonomisk-statistiska systemet, måste således även variabler av detta slag inkluderas i ett fortsatt kartläggningsarbetet. I det fortsatta arbetet är det också viktigt att man tydligt skiljer på mål- respektive observationsdimensionerna vad gäller objekt och variabler.

Figur 11. Exempel på hur statistikprodukter hänger ihop med variabelområdet

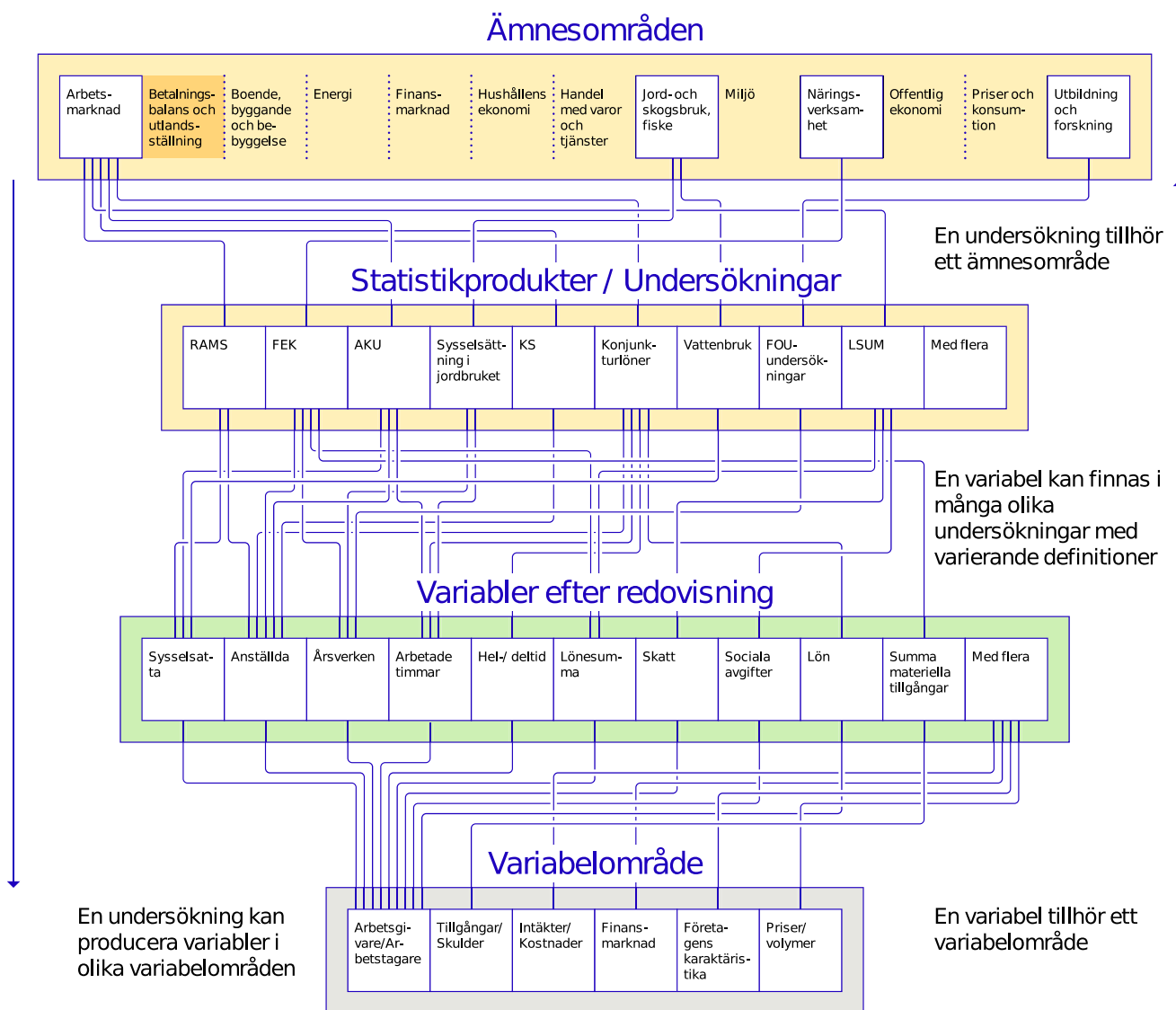

För att på ett lättare sätt kunna se samhörighet mellan olika produkter ligger fokus i systemet på att se hur olika statistikprodukter hänger ihop på målvariabelnivå. Allt i stävan att göra produkternas redovisade statistik mer sammanvändbar. Systemet tar inte hänsyn till produkternas organisatoriska hemvist eller vilket ämnesområde de tillhör. Det gör att variabler från olika variabelområden kan användas inom en och samma produkt.

Exemplet nedan visar att produkten FEK som tillhör ämnesområdet Näringsverksamhet redovisar skattade målstorheter för målvariablerna anställda och lönesumma som ingår i variabelområdet Arbetsgivare/Arbetstagare, samt för målvariabeln Summa materiella tillgångar som

tillhör variabelområdet Tillgångar/Skulder.

Figur 12. Exempel på att en statistikprodukt kan producera variabler i olika variabelområden

3.3.2 Visualisering av systemet

För att kunna visualisera systemet och få den överblick som "Kartläggningen" har ambitionen att ge, skulle det vara önskvärt att kopplingen (strecket) mellan variabel och produkt skulle vara klickbar så man vid ett klick på strecket får fram information om hur variabeln definieras i just den produkten, vilken population den bygger på, vilka avgränsningar den har, om den har koppling till FRIBS och/eller NR och hur den används där (se "Kartläggningen").

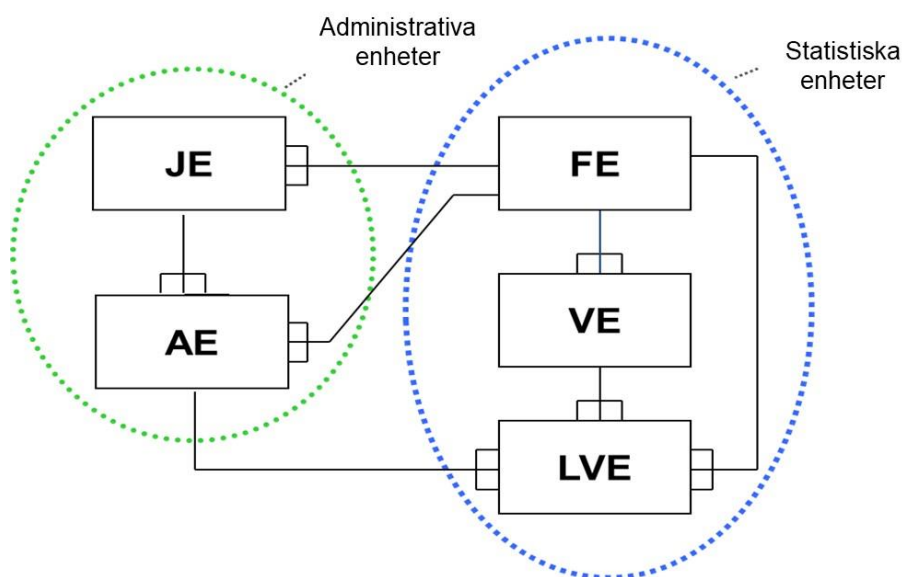
Ett sådant visualiseringsverktyg finns inte på SCB idag. Dock har tester gjorts av verktyget RUT som tagits fram och är under utveckling hos Vetenskapsrådet. I ett framtida steg i utvecklingen ska ett systemtänk i flera dimensioner vara möjligt. I nuläget läggs ett antal enskilda register in i RUT i samarbete med Vetenskapsrådet och det finns planer på ytterligare tester i ett senare skede av Metadatatprojektet (MINK).

3.3.3 Population och objekt

I det följande ges beskrivningar för de enheter och populationer som är relevanta för det ekonomisk-statistiska systemet i ett börsläge. Ett av syftena med att samordna statistiken inom det ekonomisk-statistiska systemet är att statistiken redovisas för samma enheter och därmed beskriver samma verklighet.

Företagsdatabasen (FDB) består av administrativa- resp. statistiska enheter, se figur 13. De administrativa enheterna är JE och AE och de statistiska enheterna är: FE, VE och LVE.

Figur 13. Enheter i Företagsdatabasen

Juridisk enhet (JE) – omfattar alla juridiska personer och enskilda näringsidkare

Arbetsställe (AE) – omfattar ett företag eller en del av ett företag på en geografiskt identifierad plats (adress/fastighet/grupp av fastigheter)

Företagsenhet (FE) – är den minsta kombination av JE som producerar varor eller tjänster och har en viss grad av självständigt beslutsfattande, särskilt ifråga om användningen av sina resurser i den löpande driften.

Verksamhetsenhet (VE) – grupperar alla delar av en FE som bidrar till utövandet av en väsentlig verksamhet (SNI).

Lokal verksamhetsenhet (LVE) – utgörs av den del av en VE som bedrivs på en geografisk plats (en AE, eller del av en AE).

Läs mer i *Utredningen om "nya" statistiska enheter (diarienummer: A2019/1321)* samt FDB:s variabelbeskrivning.

FE består av en eller flera JE. VE avgränsas inom en FE och en FE består av en eller flera VE. Målsättningen är att VE ska ge en så aktivitetsspecifik statistik som möjligt. LVE avgränsas inom en VE och en VE består av en eller flera LVE. Via LVE finns kopplingen till de AE där verksamheten bedrivs. Målsättningen är att LVE ska ge bättre regional statistik för aktiviteterna som sker i företaget. Inom arbetet med *samordning av statistikproduktionen med "nya" statistiska enheter*²¹ kommer

²¹ Utredningen om "nya" statistiska enheter (diarienummer A2019/1321)

bl.a. metoder för att identifiera de statistiska enheterna att utvecklas, samt modeller för konsolidering²² och fördelning²³ att tas fram.

I redovisningen av statistiken ska benämningen *företagsenhet* användas för FE men i kontakter med t.ex. uppgiftslämnare finns det behov av att använda begreppet *företag* med innebörden JE, då det är ett vedertaget begrepp ute i samhället.

3.3.3.1 Enhetstyper

Inom det ekonomisk-statistiska systemet finns olika enhetstyper vilka är relevanta för olika slags statistik, beroende på vad som ska analyseras. Enheter kan avgränsas utifrån olika kriterier:

- Juridiska, räkenskapsmässiga eller organisatoriska (institution)
- Geografiska
- Verksamhetsmässiga (funktion)

Objektet i den institutionella statistiken är den *institutionella enheten* och dess avgränsning bestäms utifrån ägarförhållandena och oberoendet i enhetens beslutsfattande. Detta är ekonomins aktörer. Den institutionella enheten är den grundläggande ekonomiska enheten; som kan äga varor och tillgångar, skuldsätta sig och bedriva ekonomisk verksamhet samt göra transaktioner med andra enheter för egen räkning. Denna enhet används för att analysera inkomstflöden, kapitaltransaktioner och andra finansiella transaktioner samt balansräkningar.

Företagsenheten (FE) utgör den institutionella enheten inom sektorerna *finansiella- och icke-finansiella bolag* samt *offentliga förvaltningssektorn*.

Inom *hushållssektorn* utgör den del av hushållet, som i form av enskild näringsidkare bedriver näringsverksamhet, en företagsenhet och undersöks i det ekonomisk-statistiska systemet. Hushållet som institutionell enhet i NR omfattar alla individer med gemensam ekonomi. Hushållets medlemmar i egenskap av inkomsttagare och konsumenter ingår både i Socialstatistiska systemet och i det ekonomisk-statistiska systemet.

När individer från olika hushåll går samman för att tillgodose gemensamma intressen inom olika områden sker det i form av föreningar. Beroende på verksamhetens art, kommersiell eller ideell, ingår dessa

Enhetstyper syftar till institutionella, funktionella och geografiska enheter inom den ekonomiska statistiken.

Enhetsförordningen (Statistical units 696/93)²⁴ styr vilka enheter som ska ingå i den ekonomiska statistiken.

---

²² Konsolidering – sammanfogar dvs. summerar uppgifter/värden (adderbara och icke-adderbara) samt eliminerar interna flöden inom den större enheten. Sammanfogningen sker från mindre enheter till en större ex. uppgifter från JE till FE.

²³ Fördelning – fördelar uppgifter/värden från en större enhet till en eller flera mindre enheter ex. uppgifter från FE till VE.

²⁴ Council Regulation (EEC) No 696/93 on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community

föreningar i bolagssektorerna eller i *sektorn för hushållens icke-vinst-drivande organisationer (HIO)*. Dessa juridiska enheter är också företagsenheter.

När institutionella enheter bedriver mer än en verksamhet, ska de delas upp efter typ av *verksamhet*. Den huvudsakliga verksamheten brukar benämnas primär verksamhet och övriga verksamheter brukar benämnas sekundära verksamheter. Denna uppdelning görs i form av verksamhetsenheter (VE), vilka omfattar alla delar av en institutionell enhet i dess egenskap av producent, vilken bidrar till att bedriva en verksamhet, primär eller sekundär.²⁵ VE är en s.k. *funktionell enhet*, vilken används för att analysera den ekonomiska aktiviteten, t.ex. produktion av varor och tjänster. VE är lämplig att använda för detta ändamål då homogeniteten är större mellan VE inom en bransch än mellan FE som klassificeras till samma huvudsakliga bransch.

Varje VE måste ha minst en Lokal verksamhetsenhet (LVE). De arbetsställen (AE), eller delar av AE som bedriver samma slags, eller likartad, verksamhet bildar tillsammans en LVE. När både *branschhomogenitet* och *geografisk* indelning är viktig för analysen används LVE. Om endast det regionala perspektivet är viktigt i analysen, dvs. utan koppling till bransch, kan AE användas som enhet. Tabell 2 nedan visar vilken statistisk enhet som är aktuell utifrån aktivitet och plats.

Tabell 2. Modell för statistiska enheter

	Ingen geografisk uppdelning	Geografisk uppdelning
Ingen branschuppdelning	Företag (FE), Institutionell enhet	Arbetsställe (AE)
Branschuppdelning	Verksamhetsenhet (VE), Funktionell enhet	Lokal verksamhetsenhet (LVE)

3.3.3.2 Målpopulation

Det ekonomisk-statistiska systemet avser att beskriva *all ekonomisk aktivitet och/eller ägande av tillgångar och ådragande av skulder inom svenskt ekonomiskt territorium*.

Målpopulationen för det ekonomisk-statistiska systemet gäller systemet som sådant och kan skilja sig från målpopulationerna för enskilda ingående statistiska undersökningar och register. Med andra ord är målpopulationen, som beskrivs nedan, den population som det ekonomisk-statistiska systemet avser i börläget;

²⁵ Enligt den s.k. enhetsförordningen avgränsas verksamhet som på fyrsiffrig nivå, undergruppsnivå enligt SNI, avviker från den primära verksamheten till en egen VE

Företag och organisationer²⁶ med ekonomisk aktivitet eller ägande av tillgångar/ådragande av skulder, inom svenskt ekonomiskt territorium, under aktuell referensperiod.

Målobjekten för det ekonomisk-statistiska systemet är de statistiska enheterna, FE, VE och LVE för målpopulationen, se avsnitt 3.3.3.

- *Företagsenheter (FE) med ekonomisk aktivitet eller ägande av tillgångar/ådragande av skulder, inom svenskt ekonomiskt territorium.*
- *Verksamhetsenheter (VE) med ekonomisk aktivitet, inom svenskt ekonomiskt territorium.*
- *Lokala verksamhetsenheter (LVE) med ekonomisk aktivitet, inom svenskt ekonomiskt territorium samt dess ekonomiska aktivitet.*

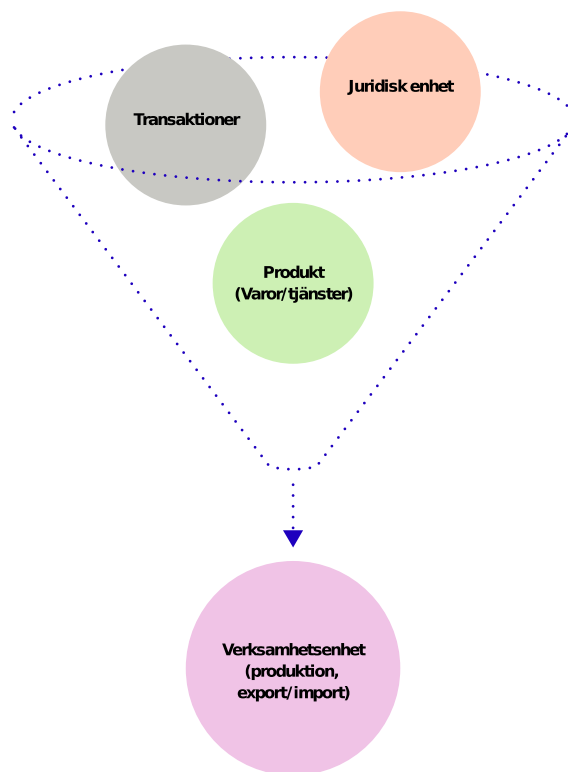
Det finns enskilda statistikprodukter inom det ekonomisk-statistiska systemet som har andra målobjekt än de ovan nämnda, t.ex. Utrikeshandel med varor där målobjektet är varor eller Utrikeshandel med tjänster där målobjektet är transaktioner. Dessa statistikprodukter mäter viktiga aktiviteter som beskriver företag och organisationer. Både det ekonomisk-statistiska systemet och NR är i behov av att kunna beskriva dessa aktiviteter kopplat till FE/VE/LVE, t.ex. hur stor andel av de varor som produceras inom en bransch som exporteras respektive säljs i Sverige. För att, inom det ekonomisk-statistiska systemet, kunna beskriva verksamhetsenhetens import och export totalt och per produktgrupp behöver uppgifterna från Utrikeshandel med varor bearbetas mot en ram som innehåller de enheter som avses i systemet. Det innebär att varor i detta exempel inte längre är målobjekt utan är en variabel för målobjektet VE. Denna transformation är nödvändig för att få statistiken sammanvändbar och relevant i systemet som helhet. Transformationen kommer att omfatta olika typer av bearbetningar och modellbaserade skattningar, se figur 14 som på ett väldigt förenklat sätt exemplifierar en transformation.

En vanligare transformation är att data avseende objektet JE eller AE bearbetas till att avse målobjektet: FE, VE eller LVE.

---

²⁶ Inkl. offentliga myndigheter och ideella föreningar

Figur 14. Transformation av data avseende olika objekt i underliggande primärkällor till att avse målobjektet, VE, för funktionell redovisning inom det ekonomisk-statistiska systemet.

3.3.3.3 Ram

Ramen för det ekonomisk-statistiska systemet är en så heltäckande förteckning av objekt som möjligt, och kan utgöras av en så kallad Årgångsram eller Kalenderårspopulation. Denna ska undersökningarna kunna förhålla sig till vid skattning och redovisning.²⁷ Ramen används däremot inte vid urvalsdragning, där används SAMU-ramarna.

Den övergripande rampopulationen inom det ekonomisk-statistiska systemet är:

Aktiva företag och organisationer med ekonomisk aktivitet eller ägande av tillgångar/ådragande av skulder, inom svenskt territorium, under den aktuella referensperioden.

Företag och organisationer kan beskrivas utifrån institution, funktion och region.

---

²⁷ Detta måste utredas vidare för att kunna hitta en praktisk hantering i det löpande arbetet ex. för korttidsstatistiken. En tanke skulle kunna vara att dessa bearbetningar görs en gång per år.

- *Aktiva företagsenheter med ekonomisk aktivitet eller ägande av tillgångar/ådragande av skulder, inom svenskt territorium, under den aktuella referensperioden.*
- *Aktiva verksamhetsenheter med ekonomisk aktivitet, inom svenskt territorium, under den aktuella referensperioden.*
- *Aktiva lokala verksamhetsenheter med ekonomisk aktivitet, inom svenskt territorium, under den aktuella referensperioden.*

3.3.3.4 Mål- och observationsvariabler

Målvariabel är den variabel som den statistikansvariga myndigheten har bestämt sig för att mäta. Observationsvariabler är de variabler som det samlas in värden på från register och/eller via direktinsamling från uppgiftslämnare. Mål- och observationsvariabler kan vara desamma eller kan skilja sig åt. Anledningen till att de skiljer sig åt kan variera, t.ex. kan det vara lättare för en uppgiftslämnare att svara på flera relativt enkla frågor, än en enda komplex fråga som kräver beräkningar. I detta fall kan det vara lämpligare att målvariabeln härleds från observationsvariablerna. Det kan också vara så att det inte går att samla in uppgifter för målvariabeln med tillräckligt bra kvalitet och det blir bättre och säkrare att använda en modell för att beräkna målvariabeln, där observationsvariabler utgör komponenter i modellen.

I detta arbete har fokus varit på att studera målvariablerna för det ekonomisk-statistiska systemet. Det pågår arbete kring att samla in data från maskin till maskin, vilket förenklat kan beskrivas som att SCB kan hämta hem de uppgifter som efterfrågas direkt från företagens system. Detta gäller kvantitativa variabler som finns i uppgiftslämnarnas egna system. Målet är att SCB sedan härleder målvariablerna utifrån de data som finns alternativt skapar modeller för att härleda de målvariabler som efterfrågas. När det gäller de kvalitativa variablerna kommer de även fortsättningsvis att behöva samlas in.

3.4 Statistikproduktionsprocessen

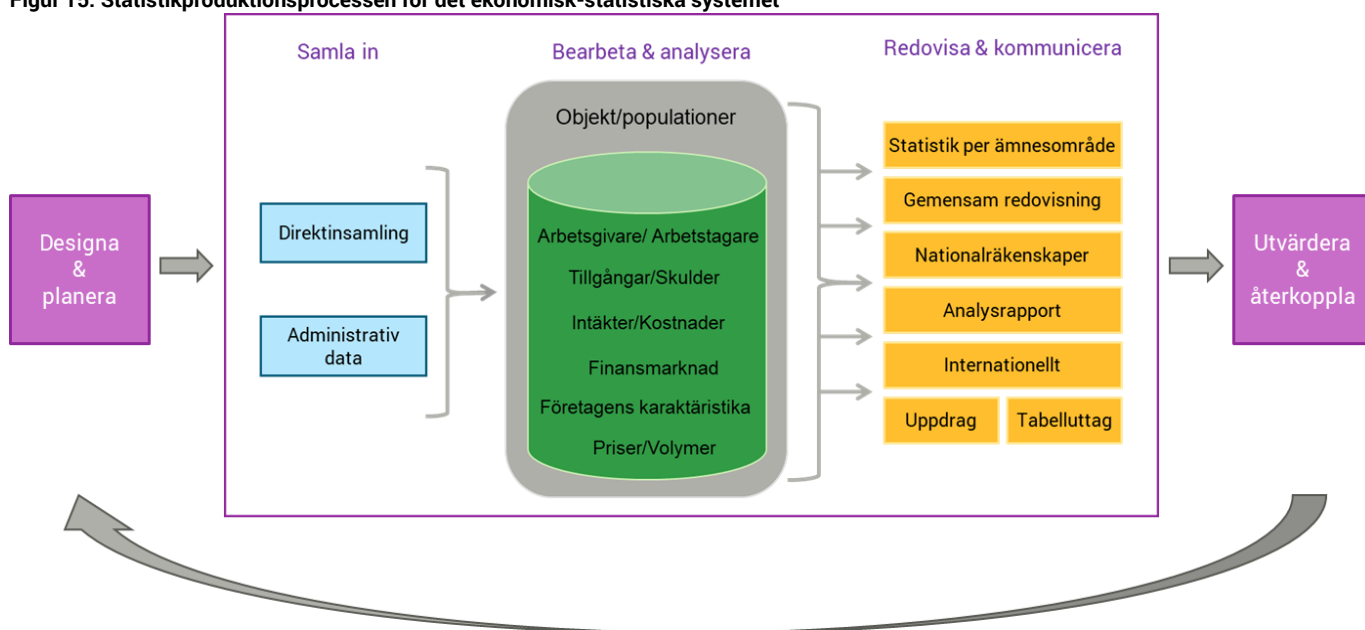
Statistikproduktionsprocessen syftar till att SCB ska leverera statistik av hög kvalitet enligt användarnas behov. Utöver beskrivningen i avsnitt 3.1 finns det ytterligare ett sätt att illustrera det ekonomisk-statistiska systemet. Figur 15 beskriver processen och arbetssättet genom dels användarnas behov av statistik, dvs. finns det data att använda för att belysa behovet eller krävs ny insamling (från höger till vänster i figuren) och dels hur data samlas in via direktinsamling eller administrativa källor i ett samordnat statistiksystem (från vänster till höger i figuren). När data från de olika källorna samlats in påbörjas ett arbete med att fastställa statistikvärden genom att bearbeta och analysera data. För att tillgodose/fastställa användarnas behov kan omräkningar mellan olika objekttyper och mål- och observationsvariabler, dvs. modeller eller modellantaganden, behöva göras (Bearbeta & analysera i bilden). Inom ett variabelområde kan de statistiska värdena bestå av både direkt insamlad data och data från administrativa register. Användare, internt och externt, ska kunna få information om vilka målvariabler som finns

inom det ekonomisk-statistiska systemet. Användaren kan hitta information om hur statistik inom olika variabelområden tas fram.

Processen *Designa & planera* består av åtta steg som sträcker sig över hela processen från insamling till statistik, läs beskrivningen ovan av Statistikproduktionsprocessen samt se figur 15 nedan. Innehållsamordningen sker inom dessa steg.

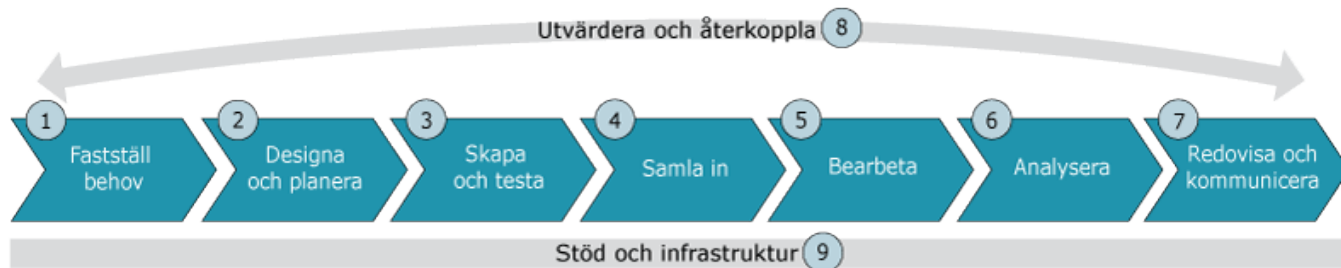
Figur 15. Statistikproduktionsprocessen för det ekonomisk-statistiska systemet

För att kunna samordna befintlig statistik och kunna behålla samordningen även då omvärldsbehov ställer krav på förändrad statistik behöver det ekonomisk-statistiska systemet vara dokumenterat på ett överblickbart sätt så man kan se var, hur och med vilka man behöver samarbeta för att skapa samordnad statistik i varje steg i processen.

Utifrån Statistikproduktionsprocessen sker innehållsamordning under processerna *Fastställa behov* (1) och *Designa & planera* (2). För att kunna möta användarnas behov behöver det tydliggöras inom det ekonomisk-statistiska systemet hur samordningen ska se ut i process 1 och 2, se figur 16.

Figur 16. Statistikproduktionsprocessen

Det är viktigt att klara ut vad som är det saklogiska problemet och hur det kan översättas till ett statistiskt problem som formuleras i termer av målstorheter (målpopulation, målobjekt, målvariabler, statistiska mått m.m.). *Vad är målpopulation, målobjekt, målvariabler m.m. för den ekonomiska statistiken?* En beskrivning finns i avsnitt 3.3.3.

Syftet med processen *Designa och planera* är att utifrån det fastställda behovet göra en rad val av tillvägagångssätt, metoder och verktyg samt att fördela de tillgängliga finansiella resurserna över produktionsprocessen. Samordningen görs i flera "led" och följer de åtta steg som ligger under processen *Designa och planera*, se avsnitt 1.1 Från produkttänk till systemtänk.

4 Framtida arbetssätt

Hur ska SCB ta sig från dagens produkttänk till ett systemtänk? Vad behöver göras och vad behöver förändras? Det är viktiga frågor som vi i rapporten inte kommer svara på fullt ut men där vi kommer peka på några viktiga delar som behöver utvecklas för att SCB ska kunna skapa ett arbetssätt som ger förutsättningar för att kunna samordna den ekonomiska statistiken.

4.1 Samordning ur ett ämnesperspektiv

Nedan beskrivs det framtida arbetssättet i ett nyläge för den ekonomiska statistiken på en övergripande nivå som säkerställer att statistiken är relevant genom att SCB är proaktiva och arbetar aktivt för att möta användarnas behov.

Den ekonomiska statistiken tillgodoser användarnas behov och statistiken är beskriven och kommunicerad. Kommunikationen med interna och externa användare sker kontinuerligt med syfte att belysa och fånga upp nya behov av statistik t.ex. delningsekonomi och andra nya fenomen.

Slutprodukten är designad för att vara sammanvändbar med andra slutprodukter inom systemet, dvs. den publicerade statistiken baseras på gemensamma principer för framställningen av institutionell respektive funktionell statistik.

En helhetsbild av all statistik inom det ekonomisk-statistiska systemet finns kartlagt via dess variabelområden. Ämnesdesign- och produktionsdesignbord är etablerade koncept där sammanvändbarheten och samordningen inom ett ämnesområde avgör de publicerade storheterna. Syftet med Ämnesdesignborden är, *”Genom att fokus sätts på designfrågor med ett större perspektiv än produkter kommer vi att få en mer sammanvändbar statistik som ännu bättre än idag kan leva upp till användarnas behov. Designfokus gör oss också mer flexibla och redo att kontinuerligt möta omvärldens förändrade krav. Genom att designborden bemannas av personer från både ämne, insamling och metod får vi också en starkare samverkan mellan SCBs olika kompetenser.”* Se bild i bilaga 2.

Ämnesdesign

Den övergripande bilden av statistikens innehåll utifrån användarnas behov och med givna förutsättningar i form av EU-förordningar, möjliga datakällor m.m.

Produktionsdesign

Att praktiskt designa hur ämnesdesignen ska realiseras i produktion. Ämnesdesign kan ha ett längre perspektiv och produktionsdesignen realiserar denna i omgångar över tid.

För att stödja, utveckla och bibehålla samordning och sammanvändbarheten av det ekonomisk-statistiska systemet finns en Sakkunniggrupp som är länken mellan användarnas behov av användbar och relevant statistik och statistikproduktionen. Gruppen har till syfte att se till helheten av den ekonomiska statistiken genom konsistenta tolkningar av både regelverk och omvärld samt att ta fram generell hantering av olika fenomen som digitalisering, filialer, globalisering m.fl. där samordning brister på grund av att fenomen hanteras på olika sätt i olika undersökningar/produkter. Gruppens arbete resulterar i bl.a. förslag till riktlinjer, ståndpunkter men också stöd och ”bollplank” i arbeten med att utveckla statistiken.

4.2 Samordning ur ett framställningsperspektiv

Statistikproduktionsprocessen för det ekonomisk-statistiska systemet visualiseras i figur 17 där basen är ett utvecklat statistiskt företagsregister som tillgodoser statistiken med konsistenta och heltäckande ramar. Både de administrativa- och statistiska enheterna återfinns i det statistiska företagsregistret. Målobjekten är de statistiska enheterna men den administrativa enheten, JE, kommer i många fall vara observationsobjektet och/eller uppgiftskälla. Strukturen, avseende organisation och kontroll, är utredd och granskad för de statistiska enheterna enligt profileringsstrategin. Det löpande profilerings- och registervårdsarbetet är grundförutsättningar för att kunna skapa underlag till sammanvändbar statistik. Samordnad urvalsdragnings (SAMU) innebär att alla undersökningar/produkter drar sitt urval från dessa ramar. SAMU-ramarna tas fram vid fyra tillfällen under året för att tillgodose statistiken på månad, kvartal och år. Detta skapar en samordning både inom och mellan de olika perioderna. Samordning av ram och urval ökar kvaliteten med avseende på kvalitetskomponenterna sammanvändbarhet och jämförbarhet.

Fullständiga ramar och metoder finns för att samordna redovisningen och skapa förutsättningar för en fullständig täckning i den ekonomiska statistiken. Det finns en kalenderårspopulation/årgångsram som är det ekonomisk-statistiska systemets ram som kan användas av undersökningarna för att närma sig målpopulationen. Undersökningarna/produkterna gör sina årliga estimationer/skattningar baserat på den ramen, utöver de estimationer/skattningar som sker löpande ex. varje månad och kvartal.

Jämförbarheten av resultaten mellan variabelområden och statistikprodukter på aggregerad nivå ökar genom löpande arbete med att samordna olika komponenter i upplägg och genomförande. Samordning krävs med avseende på:

- Variabeldefinitioner
  - o Observationsvariabler och målvariabler
- Populationsdefinitioner
  - o Mål- och observationsobjekt
  - o Objektstyper
- Principer för den redovisade statistiken
  - o Målobjekt, målpopulation och målvariabler
  - o Principer för ex. redovisning efter region och/eller bransch är samordnade för institutionell respektive funktionell statistik.
  - o Om undantag görs bör det beskrivas tydligt samt vad om skiljer från satta principer/standarder.
- Referenstider²⁸

---

²⁸ Med referenstid menas vilken period som statistiken avser t.ex. är, kvartal eller månad

Figur 17. Börsläget för statistikproduktionsprocessen med årgångsram²⁹

Design av datainsamling påverkas av hur data finns tillgänglig, vilket påverkar designen av bearbetning respektive analys så att insamlade variabler kan transformeras till de målvariabler som är identifierade. I datainsamlingen är utgångspunkten att insamlade uppgifter ska utnyttjas så effektivt som möjligt. Uppgifterna ska endast samlas in en gång och ska kunna återanvändas i olika undersökningar när det är lämpligt. *Förordning (2018:1264) om digitalt inhämtande av uppgifter från företag* följs av alla myndigheter.

Insamlingen sker i stor utsträckning via maskin-till-maskin (M2M) och efterfrågade data hämtas ur företagens system med möjligheten till kompletterande frågor. Observationsobjekten, i många fall JE, kommer att lämna uppgifter utifrån företagsekonomiska begrepp. Dessa uppgifter ligger sedan till grund för primärstatistiken som bearbetar uppgifterna där både företags- och samhällsekonomiska begrepp används. Målobjekten i statistiken är FE och VE vilket innebär att modellbaserade skattningar, där uppgifter konsolideras och fördelas modellmässigt, kommer krävas för att få data från observationsobjekten till statistik om målobjekten. Primärstatistiken ligger till grund för beräkningarna i NR. Beräkningarna skiljer sig från primärstatistiken eftersom NR har ett samhällsekonomiskt helhetsperspektiv.

²⁹ Här kan även kalenderårspopulation diskuteras, se avsnitt 5.

Det finns olika typer av variabler, Beskrivning av Mål- och observationsvariabler finns i avsnitt 3.3.3.4

För att säkerställa sammanvändbarheten i statistiken behöver både insamlad och bearbetad data samgranskas. I samgranskningen fångas inkonsistenser, felaktigheter m.m.

Bearbetningar, säsongrensningar, skattningar, modellantaganden, mätperioder, analysera data (makrogranskning) m.m. är samordnade med utgångspunkt i ökad sammanvändbarhet. Arbetet med upprätthållande av sekretessen pågår löpande där samordning genom en ökad data-integration och koppling skapar en ökad risk för röjande. Risken finns bl.a. genom länkade tabeller och differentiering³⁰. Det betyder att röjandekontroller är viktiga inslag inför redovisningen och konsekvenserna behöver bedömas i respektive enskilt fall. Redovisning sker baserat på en standardiserad uppsättning redovisningsnivåer för olika klassifikationer.

Kvalitetsbeskrivning finns för all statistik. Statistiken och statistikproduktionen dokumenteras och utvärderas. Olika typer av variabler från insamling till redovisning dokumenteras i SCB:s nya metadata-system (MINK) och hur dessa variabler relaterar till varandra kan visualiseras i RUT.

4.3 Samordning ur ett samarbets- och kommunikationsperspektiv

Med ökad samordning, fokus på system och ämne samt en ökad sammanvändbarhet av den ekonomiska statistiken kommer kommunikationen bli allt viktigare både internt och externt. Det är i detta sammanhang viktigt att utgå från hela det ekonomisk-statistiska systemet och kommunicera de behov av förändringar som uppstår. När det uppstår behov av en förändring inom en del av systemet är det av vikt att kommunicera förslagen till förändringar inom Det ekonomisk-statistiska systemet. Detta för att det kan finnas beroende till andra delar av systemet där konsekvenserna kan se helt olika ut, det krävs förankring både internt och externt innan en förändring kan implementeras.

Kopplat till det ekonomisk-statistiska systemet kommunicerar SCB löpande med externa användare genom framför allt användarråden för Ekonomisk statistik, FoU-statistik, Arbetsmarknadsstatistik samt Miljöstatistik och miljöräkenskaper. SCB arbetar även för att nå ut till en bredare användargrupp när förändringar är på gång.

SCB har löpande kommunikation med andra statistikansvariga myndigheter (SAM) för att samordna och utveckla den ekonomiska statistiken, dels genom att diskutera hur SCB arbetar med statistikframställning och dels hur det påverkar deras arbete och statistik.

---

³⁰ SCB, *Handbok i statistisk röjandekontroll*. Avsnitt 4.5 Länkade tabeller, sid 36

Den ekonomiska statistiken har goda kontakter med dataleverantörerna till de administrativa registren som används i statistikproduktionsprocessen. Administrativa data från olika myndigheter är primärt inte framtagna för att producera officiell statistik utan är en sammanställning av uppgifter för att uppfylla de lagar och regler som företag och individer är skyldiga att lämna till den specifika myndigheten t.ex. Skatteverket. Kommunikationen är viktigt mellan SCB och de aktuella leverantörerna av administrativa data.

När en förändring sker av lagar och regler eller av andra orsaker är det av vikt att den informationen kommuniceras till SCB för att statistiken ska kunna fånga upp den nya/förändrade informationen och i sin tur kommunicera det till statistik användaren. Även beslut som fattas av den enskilde leverantören/myndigheten som påverkar administrativa data kan få konsekvenser på statistiken och möjligheterna för SCB att samla in data. Ett exempel där brist på kommunikation hade gett konsekvenser för statistiken i form av ökad uppgiftslämnarbörda, sämre kvalitet i statistiken och ökade kostnader var förslaget om att företagen skulle kunna lämna in en kraftigt förkortad balans- och resultaträkning dvs. ett reducerat antal uppgifter i Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU), till Skatteverket. Detta skulle ha påverkat många undersökningar och statistikprodukter på SCB bl.a. Företagens ekonomi (FEK) som därigenom skulle behöva samla in data via direktinsamling från företagen istället för att använda administrativa uppgifter. SCB lyckades kommunicera de stora konsekvenserna och fick Skatteverket att inte införa förändringarna.

Den interna kommunikationen sker bl.a. inom SAMEK (samordnad ekonomisk statistik) representerat av avdelningscheferna för NR, ES och INS, SAMEK:s beredningsgrupp som består av samtliga enhetschefer från NR, ES och en till två enhetschefer som representerar sin avdelning från RM, PMU, INS och BV samt Sakkunniggruppen bestående av ES, NR och INS. Inom dessa grupperingar fångas och bereds aktuella frågeställningar vilka sedan sprids och förankras vidare i organisationen.

Kommunikation mellan undersökningar blir mer och mer viktig i takt med att samordningen ökar. Många undersökningar återanvänder redan idag data som har samlats in i andra undersökningar, vilket är bra utifrån ett samordningsperspektiv. Det innebär att det finns ett beroende mellan den användande undersökningen och den levererande undersökningen. Data används som hjälpinformation i skattningar, fastprisberäkningar, samgranskning m.m. Figur 18 visar ett exempel på hur sådana transaktioner/leveranser kan kartläggas (med dagens prisstatistik som exempel). För att skapa Prisindex för producent- och importled (PPI) sker bearbetningar i olika steg. Först behövs produktions- samt utrikeshandelsdata årsvis för de tre ingående delarna: hemma-, import- och exportmarknad (vänstra delen i figuren). Data som används i de tre delarna hämtas från undersökningarna/produkterna: Industrins varuproduktion (IVP), Företagens ekonomi (FEK), Utrikeshandel med varor (UHV) och Utrikeshandel med tjänster (UHT). Nästa steg är att

beräkna index, handelsvaluta m.m. utifrån produktindelning (KN och SPIN)⁵¹. Sista steget är att skapa prisindex enligt produktindelning och näringsgrensindelning (SNI)⁵². Resultatet skickas månads- och kvartalsvis internt till undersökningar/produkter för vidare användning, t.ex. som deflator i beräkning av BNP. Det samma gäller framställningen av KPI efter individens konsumtion (COICOP)⁵³ där data hämtas från många olika undersökningar/produkter bl.a. Hushållens utgifter (HUT) och NR (längst ner i bilden).

De interna transaktionspunkterna är kartlagda och ger underlag till mer transparenta och informerade beslut, både för den enskilda medarbetaren i sitt dagliga arbete men även på en strategisk nivå för att skapa en ökad samordning och harmonisering.

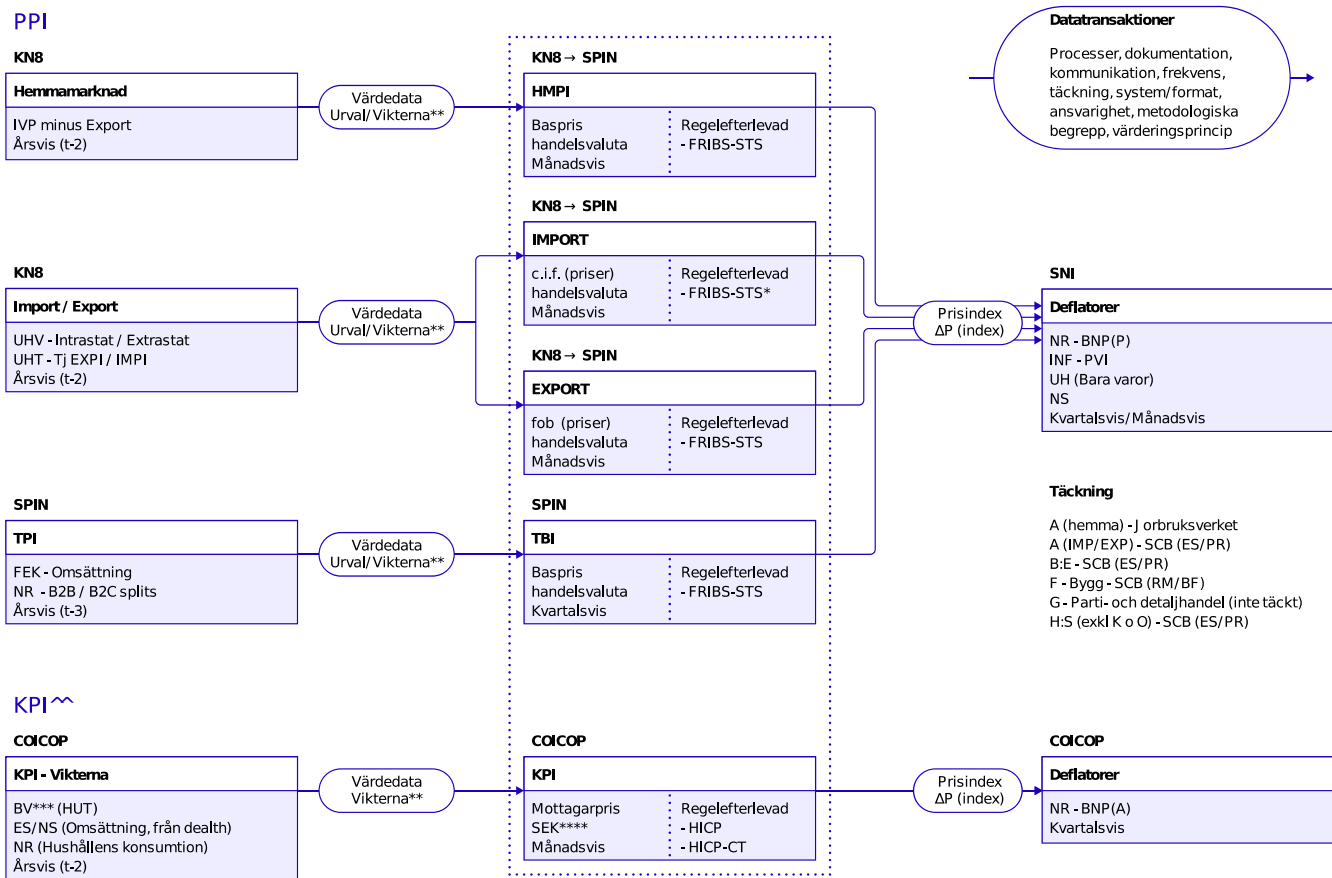
---

⁵¹ KN – kombinerad nomenklatur för varuindelning. KN8, de åttasiffriga varukoderna, är den mest detaljerade nivån för varuindelning i utrikeshandelsstatistiken. SPIN - Standard för svensk produktindelning efter näringsgren (SPIN) är en statistisk standard för klassificering av produkter, både varor och tjänster, efter ursprung i produktionen.

⁵² SNI - Standarden för svensk näringsgrensindelning, SNI, används för att klassificera företag och arbetsställen efter vilken verksamhet de bedriver.

Figur 18. Datatransaktioner och produktkartläggning, ett exempel från Prisstatistiken

Prinsinsamling

Transaktionsdata
Uppgiftslämnare - telefon och butik
Internet - manuell och scraping

*FRIBS-ST5 - Import är inte obligatorisk för icke-Euroländer.

**Vikterna är prisuppdaterade om inte annat anges.

***BV - Befolkning och välfärd (2008), HUT (Hushållsbudgetundersökning).

****KPI - justera transaktioner till SEK baserade på dagens kurs

~KPI använder "domestic concept"

Även internationellt är kommunikationen viktig. SCB deltar aktivt i arbetet med Eurostat samt de nordiska samarbetena. Det finns utpekade internationella koordinatörer för att hålla samman de initiativ som drivs inom framför allt Eurostat.

5 Utvecklingsbehov för att uppnå samordning

Under framtagningsprocessen av denna rapport blev det tydligt att det finns mer att arbeta med/utreda för att få en ännu tydligare målbild för det ekonomisk-statistiska systemet men också att beskriva process och arbetssätt ännu mer konkret. Slutsatsen är att detta är det första steget att beskriva det ekonomisk-statistiska systemet och fler steg behövs för att öka förståelsen, ändra arbetssätt och rutiner för att uppnå en mer samordnad och sammanvändbar statistik.

För att uppnå samordnad och sammanvändbar statistik inom den ekonomiska statistiken och det ekonomisk-statistiska systemet ska de underliggande undersökningarna/produkterna designas och samordnas med stöd i de åtta designprinciperna.

- Designprinciper;
1. Designa slutprodukt
  2. Designa ram, registerpopulation och urval
  3. Designa datainsamling
  4. Designa bearbetning
  5. Designa analys
  6. Designa redovisning och kommunikation
  7. Designa produktionsflöde
  8. Planera produktionsomgång

Institutionell och funktionell statistik

- Kartlägg vilken statistik som täcker/beskriver aktörerna (Institutionell) respektive aktiviteterna (funktionell)
- Arbeta fram principer som skapar samordning, sammanvändbarhet och jämförbarhet i den redovisade statistiken, ex.
  - hur branschredovisning bör göras gällande institutionell (FE) respektive funktionell statistik (VE)
  - hur regional redovisning bör göras gällande institutionell respektive funktionell statistik (kartlägg hur LVE och AE ska användas)
  - samordnade redovisningsgrupper
- Vilka avsteg måste göras?
  - Kartlägg och beskriv vilka undantag från principer och standarder som finns, exempelvis statistiska enheter, bransch- och/eller sektorklassningar
  - Ta fram förslag på hur dessa undantag ska beskrivas och vilka konsekvenser det får för jämförbarheten

Register, objekt och urval

- Kartlägg vilka undersökningar som har lika eller liknande målpopulationer samt ramar. Fundera på vilken målpopulation undersökningarna borde ha framöver. Syftet är att identifiera samordningsmöjligheter för att öka jämförbarheten och sammanvändbarheten.
- Implementera de ”nya” statistiska enheterna i statistiken
- Implementera arbetssätt för att genomföra löpande profilering och registervård
- Utred hur SAMU används idag och hur kan vi bredda användningen av SAMU. Vad är anledningen till att SAMU inte används

för vissa undersökningar? Saknas något i ramen ex. inaktiva?
Vilka behov finns av olika statuskoder?

- Utred vad kalenderårspopulation innebär i praktiken.
- Utred hur profileringen ska innefatta alla finansiella enheter
- Utred mål- och observationsobjekt för alla undersökningar som ingår i resp. variabelområde för att identifiera ev. dubbelinsamling. Underlag finns i *Kartläggningen av målobjekt*.
- Kartlägg och beskriv vilka avsteg som måste göras gällande målobjekt gällande de ingående undersökningarna/produkterna.
- Ta fram modeller för ex. konsolidering, fördelning och transformation för olika variabelområden (se avsnitt 3.3.3.2).

Målvariabler och definitioner

- Kartlägg och beskriv de definitionsskillnader i målvariabler som finns mellan statistikprodukter inom respektive variabelområde utifrån de definitioner som idag finns i "Kartläggningen". För att skapa förutsättningar att följa *Förordning (2018:1264) om digitalt inhämtande av uppgifter från företag* behöver även uppgifter som finns tillgängliga i administrativa data ingå i det fortsatta arbetet. Utred om en samordning kan ske mellan dessa undersökningar/produkter och om dessa variabler finns i administrativa data.
- Gör en genomlysning av variabelområdena och mätinstrument i syfte att förbättra samordningen genom redesign t.ex. inom området Arbetsgivare/-tagare. Utred också kopplingar till institutionell och funktionell statistik.
- Utred hur röjande ska undvikas vid en ökad samordning. Räcker dagens hantering av röjandekontroll?
- Ett viktigt underlag för att jobba vidare med samordnad statistik är att skapa en ämnesmässig arkitektur där kopplingar mellan målvariabler och dess definitioner framgår. Inför en sådan fortsättning behöver fördjupade diskussioner ske med PMU om vad som bör ingå i dokumentationen av målvariablerna. Det finns kopplingar till arbeten som pågår inom projektet MINK samt Vetenskapsrådets utveckling av verktyget RUT.
- Utred hur företagsredovisning hänger samman med önskad redovisning i statistiken enligt FRIBS och ENS. Sammanställ vilken information som företagen kan lämna och vilka nödvändiga justeringar, beräkningar och andra bearbetningar SCB bör göra istället för företaget. Utred om samma behov finns för lantbruk- och elanvändningsstatistiken. Resultaten från utredningen ska uppdatera "Kartläggningen".
- Utöka samgranskning mellan undersökningar/produkter för en bredare population samt för fler observationsvariabler i mikrogranskningen på Insamlingsavdelningen. Detta ska göras med hänsyn till de granskningsprinciper som idag gäller ex. selektiv granskning. Samgranskningen av stora företag och den utökade samgranskningen bör koordineras.

- Utred vilka finansiella transaktioner som lämpar sig för utökad samgranskning.

Samarbete och utbildning

- Se över hur vi arbetar tillsammans med de statistikansvariga myndigheter (SAM) som ansvarar för delar av populationen och/eller innehållet i det ekonomisk-statistiska systemet.
- Ett utökat samarbete och kompetensutveckling behövs mellan ES, INS, RM, NR och PMU för att öka förståelsen och kompetensen inom det ekonomisk-statistiska systemet. Idag finns EKSTAT-kursen som är en del i kompetensutvecklingen. Finns det fler sätt att utveckla både samarbete och kompetensutveckling?
- PMU bör erbjuda kurser kring *Objekt i statistikproduktionen: roller och relationer* som en del i samarbetet avdelningarna emellan med syfte att öka förståelsen för statistikproduktionsprocessen och dess olika delar.
- Skapa rutiner kring förändringar i variabelinnehållet i en undersökning. Det finns idag en stående punkt på dagordningen på SAMEK:s beredningsgrupp – *Någon förändring i variabelinnehållet i någon undersökning?* En mall bör tas fram för konsekvensanalys för respektive samordningsform ex. urval, granskning, val av enheter, ändring av variabeldefinition, redovisning.
- Tillsätt en grupp/funktion som ansvarar för att hålla ihop helhetsbilden av det ekonomisk-statistiska systemet, förslagsvis Sakkunniggruppen. Inför en stående punkt inom flera olika mötestyper – avdelningsdialoger, enhetsmöten, SAMEK, SAMEK:s beredningsgrupp, Sakkunniggruppen och Profileringsforum.
- Inrätta kvartalsanalyser/-diskussioner kring den senaste statistiken för att skapa intresse, sprida kunskap och inspiration om hur den ekonomiska statistiken hänger ihop. Förslagsvis tar Sakkunniggruppen fram en plan och att avstämningen/diskussionen sker på avdelningsdialoger eller motsvarande.
- En översyn av SCB:s generella revideringspolicy bör göras för att tillgodose aktualiteten och sammanvändbarheten i det ekonomisk-statistiska systemet.
- Kartlägg hur andra länder inom Eurostat arbetar med att samordna den ekonomiska statistiken. Är det fler länder som utgår från målvariablerna (enligt kartläggningen)? Vilka andra angreppssätt finns?

Referenser

- 2002:3 Bakgrundsfakta: Företagsenheten i den ekonomiska statistiken
- 2004:2 R & D Report: Registerstatistik – administrativa data för statistiska syften
- 2007:5 Bakgrundsfakta: De svenska nationalräkenskapernas (NR:s) statistiska system
- 2008:1 Handbok: Urval – från teori till praktik
- 2008 Utredning kring basregisterverksamheten (Basregisterutredningen)
- 2009 Gemensamma grunder för basregisterutvecklingen (Annika Norlén)
- 2009 Strukturerade datalager för effektivare produktion (Lars-Göran Lundell)
- 2011 DUR: SCB:s DatalagerUtveckling och Registersamordning
- 2015 SCB, *Handbok i statistisk röjandekontroll*.
- 2016 Handbok: Kvalitet för den officiella statistiken
- 2017 Sveriges officiella statistik – årlig rapport för 2016
- 2017 Bilagor till Europaparlamentets och rådets förordning om europeisk företagsstatistik, om ändring av förordning (EG) nr 184/2005 och om upphävande av tio rättsakter på området företagsstatistik
- 2017 Beskrivning av NR:s behov i statistiska termer (delprojekt under SAMSTAT)
- 2007 MIS 2007:2 SNI 2007 Standard för svensk näringsgrensindelning 2007
- 2016-2017 Statistikinnehållet i EKSTAT-Kursen

Webbplatser som använts:

- European Statistical System (ESS) – vision 2020
- <http://ec.europa.eu/eurostat/web/ess/about-us/ess-vision-2020>

- ESS Vision 2020
- http://ec.europa.eu/eurostat/documents/7330775/7339647/ESS+vision+2020_V2/35911206-3968-4548-adcc-882c797d9ca4
- What is the European Statistical System?
- <http://ec.europa.eu/eurostat/web/ess/-/what-is-the-european-statistical-system->

- European business statistics manual – contents and introduction
- <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/54610/7779382/EBS-manual-table-of-contents-and-introduction.pdf>

- Förordning (2018:1264) om digital inhämtande av uppgifter från företag
- <https://lagen.nu/2018:1264>

- Guidelines on Statistical Business Register
- https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2015/ECE_CES_39_WEB.pdf

Bilaga 1. ”Kartläggningen”

Variabelkartläggningen (även kallad ”Kartläggningen” i rapporten) är gjord i MS Excel, se tillhörande ark *Bilaga 1 – variabelkartläggning utifrån redovisad statistik 2017 – version 2.0*.

